

Tiina Udd-Kangaskolka

**PUHUTTAMINEN HUUMAUSAINEN
KÄYTTÖRIKOKSESSA
JA VIRANOMAISYHTEISTYÖ KAAKKOIS-
SUOMEN
POLIISILAITOKSEN ALUEELLA**

Opinnäytetyö

Liiketalous

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Tradenomi
Tekijä/Tekijät	Tiina Udd-Kangaskolkka
Työn nimi	Puhuttaminen huumausaineen käyttör rikoksessa ja viranomaisyhteistyö Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella
Toimeksiantaja	Kaakkois-Suomen poliisilaitos
Vuosi	huhtikuu 2021
Sivut	57 sivua, liitteitä 2 sivua
Työn ohjaaja(t)	Päivi Ollila, Juha Junkkari

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää huumausaineen käyttör ikospuhutteluiden käytäntöjä ja yhteistyötä poliisin ja sosiaaliviranomaisten kesken nuorten rikosasioissa Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella. Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Kaakkois-Suomen poliisilaitos.

Työn teoriaosuus koostuu huumausaineisiin ja sosiaaliviranomaisiin liittyvästä kirjallisuudesta ja sähköisestä materiaalista. Teorian sisältö käsittelee tutkimuskysymyksiini liittyen, mitä huumausaineet ovat, mikä on poliisin suorittama huumausainepuhuttelu, pidetäänkö puhuttelu aina, mikä on sosiaaliviranomaisen tehtävä puhuttelussa ja nuorten rikosasioissa. Kirjataanko puhutteluiden määrä jonnekin tilastoon.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää ja tietoja kerättiin haastattelemalla eri viranomaisia, jotka hoitavat nuorten huumausaineen käyttör rikosasioita, ja muita alueen rikosasioita. Haastateltavia oli yhteensä 12. Kahdeksan oli poliiseja ja neljä sosiaaliviranomaisia Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueelta. Kuusi poliisia haastateltiin kasvotusten ja kaksi puhelimitse. Sosiaaliviranomaisista kolme haastateltiin MS Teamsin välityksellä ja yksi paikalla poliisiasemalla.

Voitiin todeta, että puhutteluiden lukumäärissä ja siinä, miten niitä suoritettiin, oli eroja poliisilaitoksilla. Nuorten huumausaineiden käyttör ikoksiin liittyvissä tutkinta-ajoissa oli parannettavaa, mutta viranomaisyhteistyö toimii ja se on tiivistä.

Opinnäytetyön haastatteluiden tulokset antavat toimeksiantajalle tietoa siitä, onko huumausaineen käyttör ikospuhutteluja pidetty, miten yhteistyö viranomaisten kesken toimii, ja pitävätkö tilastot paikkansa. Tärkeimmäksi kehityskohteeksi alueella nousi yhteisten toimintamallien luominen poliisilaitosten välillä ja viranomaisyhteistyön tiivistäminen.

Asiasanat: huumausaineen käyttör ikos, poliisi, sosiaaliviranomaiset, yhteistyö, puhuttelut

Degree	Business administration
Author (authors)	Tiina Udd-Kangaskolkka
Thesis title	Police questioning in a drug use offence and working with authorities in the area of a police department in South-East Finland
Commissioned by	Southeastern Finland Police Department
Time	May 2021
Pages	57 pages, 2 pages of appendices
Supervisor	Päivi Ollila and Juha Junkkari

ABSTRACT

The aim of this thesis is to investigate the practices and cooperation in drug use crime cases between the police and social services in the area of the Southeastern Finland Police Department. The commissioner of this thesis is the Southeastern Finland Police Department.

The theoretical part of the work consists of literature and online material related to narcotics and social authorities. In relation to the research questions, the content of the theory deals with what drugs are, what a police-conducted drug questioning is, whether the questioning is always conducted, and what the role of social services is in interviews and in criminal matters for young people. Whether to record the number of interviews somewhere in the statistics.

The thesis used a qualitative research method and data was collected by interviewing various authorities that handle drug crime cases of young people and other criminal cases in the area. There was a total of 12 interviewees. Eight were police officers and four social service employees from the area of the Southeastern Finland Police Department. Six officers were interviewed face-to-face and two on the phone. Three of the social services employees were interviewed via MS Teams, and one at the police station.

The research found that there were differences between the numbers of interviews, and how they were conducted. There was room for improvement in the investigation durations young people's drug-related activities, but cooperation between authorities works, and cooperation is close.

The results of the thesis interviews provide the client commissioner with on whether drug use crime questionings have been conducted, how the cooperation between the authorities works, and if the statistics are correct. The most important development target in the region was the creation of common operating models between police departments and closer cooperation between authorities.

Keywords: drug use offence, police, social services, cooperation, interviews

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	6
1 TOIMEKSIANTAJA	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS	7
3 HUUMAUSAINET JA NIIDEN KÄYTTÖ.....	8
3.1 Mikä on käyttörikos ja käyttö	8
3.2 Huumausaineiden käytön muutos	9
4 HUUMAUSAINEEN KÄYTTÖ JA NUORET	11
4.1 Nuoret ja huumeet Suomessa	12
4.2 Nuorten huumeiden käytön vähentämisen keinoja.....	13
5 MIHIN OLLAAN MENOSSA NUORTEN HUUMEIDEN KÄYTÖSSÄ.....	15
6 RANGAISTUSVAIHTOEHDOT NUOREN ENSIMMÄISESSÄ HUUMAUSAINEEN KÄYTTÖRIKOSASIASSA	18
7 PUHUTTELUTILAISUUS	19
7.1 Puhuttelun pelisäännöt.....	20
7.2 Huomautuksen antaminen	21
8 VAIHTOEHTO RANGAISTUKSELLE JA TOIMENPITEESTÄ LUOPUMINEN	21
9 SOSIAALIVIRANOMAISEN TEHTÄVÄT JA YHTEISTYÖ	24
9.1 Palvelutarpeen arviointi	26
9.2 Asiakassuunnitelma	27
10 TUTKIMUSMENETELMÄ.....	27
11 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
11.1 Puhuttelutilastot.....	30
12 HAASTATTELUIDEN TULOKSET	32
12.1 Työkokemus.....	33
12.1 Huumepuhuttelu	34
12.1 Poliisin käsittelemät käyttörikokset.....	34

12.2	Sosiaalipuolen käsittelemät käyttörikokset	36
12.3	Viranomaisten tiedonkulku käyttörikosasiassa	38
12.4	Asiasta ilmoittaminen	38
12.1	Sosiaalipuolen yhteistyötahot alueella.....	39
12.2	Poliisin ja sosiaaliviranomaisten yhteistyö.....	41
12.3	Puhutteluiden kirjaaminen	43
13	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	44
13.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	51
14	KEHITYSIDEOITA.....	51
	LÄHTEET	54

KUVALUETTELO

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

JOHDANTO

Opinnäytetyössäni tutkin nuorten alle 18-vuotiaiden huumausaineen käyttörikkosiin ja nuoriin liittyvää viranomaisyhteistyötä, huumausaineen käyttörikkokseen liittyvää puhuttelua, sekä puhutteluiden määrää. Tutkimusalueena on Kouvolan, Kotkan, Lappeenrannan ja Imatran poliisiasemien alueet.

Asiaa käydään läpi pääosin huumausaineen käyttörikkoksen kautta, koska huumausaineen käyttörikos on ajankohtainen aihe poliisin työssä. Nuorten huumausainerikosten ja muiden rikosasioiden hoitoon kuuluu usein muitakin toimijoita, jotka hoitavat asioita yhdessä poliisin kanssa. Yhtenä tärkeänä toimijana nuorten huumausaineen käyttörikkoksissa ovat alueen sosiaaliviranomaiset, joista muutamaa haastatellaan työhöni.

Haastattelemalla Kaakkois-Suomen neljän poliisiaseman poliiseja ja sosiaaliviranomaisia on tarkoitus saada tietoa huume puhutteluista ja viranomaisyhteistyöstä nuoriin liittyen. Tarkoitukseni on käsitellä asiaa nuorten 15–17-vuotiaiden rikosten ja huume puhutteluiden kautta, sekä ottaa mukaan lyhyesti myös alle 15-vuotiaisiin kohdistuvia tapauksia. Myös heidän joukossaan on nuoria, jotka syyllistyvät huumausaineen käyttörikkosiin, ja joita poliisi puhuttelee ja hoitaa yhdessä eri alueen sosiaaliviranomaisten kanssa.

Haastatteluja on tarkoitus suorittaa poliisiasemien alueella toimiville erikseen valituille monialatutkinnan poliiseille, sekä ennalta estävän ryhmän poliiseille, sekä alueen sosiaaliviranomaisille. Sosiaaliviranomaisia on Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitoksen (Eksote) ja Kymenlaakson sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitoksen (Kymsote). Sosiaaliviranomainen on yleisnimitys näille alan toimijoille, jotka ovat muun muassa oikeusedustajia, sosiaaliohjaajia, sosiaalivälittäjiä ja niin edelleen.

1 TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantajani työlle on Kaakkois-Suomen poliisilaitos. Kaakkois-Suomen poliisilaitos toimii kuudentoista kunnan alueella, ja poliisiasemat ovat sijoittuneet eri puolille tällä alueella. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella on

myös kolme rajanylityspaikkaa naapurimaahan Venäjälle, ja nämä kuuluvat tiiviisti alueeseen. Rajanylityspaikat ovat Imatralla toimiva Nuijamaan rajanylityspaikka, Vainikkalan rajanylityspaikka ja Vaalimaan rajanylityspaikka. Lisäksi alueeseen kuuluu kaksi satamaa, Haminan ja Kotkan satamat sekä lentokenttä Lappeenrannassa. (Poliisi 2021.)

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueeseen kuuluu neljä poliisiasemaa, joista pääpoliisiasema on Kouvolassa ja muut poliisiasemat ovat Kotkan poliisiasema, Lappeenrannan poliisiasema ja Imatran poliisiasema. Nina Hietanen (2018) on maininnut, että laitos on Suomen toiseksi pienin poliisilaitos, jossa on vuonna 2018 yhteensä 488 henkilöä töissä eri tehtävissä. Laitoksen päällikkönä opinnäytetyötä aloittaessani oli Marko Viitanen ja monialatutkinnan vastuuhenkilönä ja linjajohtajana toimii rikosylikomisario Juha Junkkari.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

Tarkoituksena on etsiä vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Miten yhteistyö on toiminut poliisin ja sosiaaliviranomaisten kesken Kaakkois-Suomen poliisilaitoksella, nuorten rikosasioissa ja ensikertaan huumausainerikokseen syyllistyneiden nuorten asioissa?
- 2) Onko poliisi puhuttanut Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella nuoren ensikertalaisen huumausaineen käyttäjän?
- 3) Millaisia tilastoja on kirjattu puhutteluiden määrästä ja voitaisiinko laitoksen alueella ottaa yhtenäiset toimintatavat käyttöön?

Tarkoitus on rajata tiedon keruu alle 18-vuotiaisiin nuoriin, nuorten rikosasioihin, yhteistyöhön poliisi- ja sosiaaliviranomaisten kesken ja nuorten huume- puhutteluihin käyttörikosten osalta. Pääaiheita työssäni ovat rikoksiin syyllistyneiden 15–17-vuotiaiden ensikertalaisten nuorten huumausaineen käyttörikokset, huume- puhuttelut, viranomaisyhteistyö ja, se onko puhutteluiden lukumäärästä pidetty kirjaa. Työssäni sivutaan vähän nuorten rikosasioita ja alle 15-vuotiaiden puhutteluita, joita työhön osallistuneet poliisit ja sosiaaliviranomaiset hoitavat ja jotka liittyvät tutkimaani asiaan.

Tarkoitukseni ei ole selvittää sitä, miten yksi päätutkimusaiheeni huumausaineen käyttörikospuhuttelu on vaikuttanut nuoriin. Tarkoitus on selvittää, onko puhuttelu tehty ja miten viranomaisyhteistyö on toiminut nuorten rikos ja huumausaineen käyttörikosasioissa ja sivuta tilastoja, mitä asiasta on kirjattu. Tämä asia on helpoimmin selvitettävissä niiltä poliiseilta ja sosiaaliviranomaisilta, jotka puhutteluita ja nuorten asioita laitoksen alueella käsittelevät.

3 HUUMAUSAINHEET JA NIIDEN KÄYTTÖ

3.1 Mikä on käyttörikos ja käyttö

Huumausaineen käyttörikos on rikoslaissa rangaistavaa ja laki määrittelee sen seuraavalla tavalla. *Joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava huumausaineen käyttörikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (Rikoslaki 50 luku 2 §.).*

Syyttäjälaitoksen yleisen ohjeen mukaan käyttörikoksen tunnusmerkistöissä mainittu vähäinen määrä ei viittaa huumausaineen käyttöön, vaan ainoastaan hallussapitoon ja hankkimisen yritykseen. Vaikka tekijä olisi pidemmän ajan kuluessa käyttänyt suuremman määrän huumausainetta, teko on aineen laadusta riippumatta vain huumausaineen käyttörikoksen 2 a §:n mukainen käyttörikos, jos omaa käyttöä varten on kerrallaan pidetty hallussa vain vähäinen määrä huumausainetta (Syyttäjälaitos s.a.)

Huumausaineita ei ainoastaan ole esimerkiksi amfetamiini tai kannabis, vaan Kainulainen (2005) on todennut, että ”ei ole yksinkertaista, minä on huumausaine”. Tämä pitää paikkansa, koska huumausaineita voivat olla lääkkeet ja näiden määritelmä voi olla se, että ne ovat laittomia päihdyttäviä aineita. Se miten oikeudellisesti huumausaineet määritellään ei ole helppo asia. On vaikea määritellä, mitkä aineet ovat päihdyttäviä aineita ja mitä aineita pitäisi käsitellä huumausaineina. Huumausaineiden määritelmien apuna on sopimuksia ja menettelyjä, joissa näistä on päätetty. Asiaa kontrolloidaan myös sopimuksilla, jotka on tehty eri maiden välillä. Suomi on sitoutunut näihin sopimuksiin, mutta asiaan voidaan vaikuttaa myös sopimuksilla, jotka on sovittu kansallisesti. Suomessa valtioneuvoston asetuksessa on kerrottu se, mitkä kasvit, aineet tai valmisteet ovat huumeita ja täyttävät huumausainelain määritelmän huumeista. Suomessa on myös säädetty, että muuntohuumeet ovat laittomia.

Huumausaineen käyttörikos on nimensä mukaisesti huumausaineen käyttöä. Se voi olla myös hallussapitoa, tai sitä, että on yrittänyt hankkia itselleen vähän huumeeksi luokiteltua ainetta. Tähän käyttöön ei oteta mukaan viljelemistä tai sitä, jos joku tarjoaa huumausainetta kaverilleen. Käyttörikoksen ollessa kyseessä voidaan rangaistukseksi antaa sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Jos kyseessä on nuori henkilö ja hän syyllistyy käyttörikokseen ensimmäistä kertaa, hänelle voidaan antaa puhuttamisen jälkeen huomautus. Nuorella tässä tarkoitetaan alle 18-vuotiasta ja yli 15-vuotiasta henkilöä. 18-vuotta täyttäneelle voidaan siis antaa sakko asiassa ja ohjata hänet hoitoon huumeiden käytön osalta. Käyttörikoslaki muuttui ja sitä uudistettiin vuonna 2001. Kun lakia uudistettiin, uudistuksen tarkoituksena oli vaihtoehtoinen rangaistusta sakkorangaistukselle, joka koski alle ja yli 18-vuotiaita. (Kainulainen 2005.)

Huumeiden käyttö useimmilla on perustunut siihen, että haetaan hyvää oloa tai ollaan uteliaan ymmärtämättömiä, mitä ja miten vaarallisia huumeet ovat. Käyttöön on useita syitä, eikä ainut syy ole pelkästään se, että halutaan päihittyä. Käyttöä ohjaa kulttuuri, ja huumeita käyttävät kuuluvat tiettyyn samanlaiseen ryhmään keskenään. Päihdelinkin mukaan myös eri aikakaudet ja muotivirtaukset ovat vaikuttaneet huumeiden käyttöön ja nimenomaan siihen, ketkä huumeita alkoivat käyttää tai kokeilivat niiden käyttöä. Tämä pitää edelleen paikkansa. Yhteiskunta ja nuorten kapina vanhempia kohtaan vaikuttaa tähän tai se, että halutaan olla erilaisia kuin muut nuoret. (Seppälä 2015.)

3.2 Huumausaineiden käytön muutos

Huumeisiin kuuluvaa kannabiksen käyttöä on historian mukaan ollut jo ennen 1800-lukua. Länsimaissa huumeita tiedetään käytetyn jo vuosisatoja, ja 1800-luvulla Yhdysvalloissa käytettiin laajasti muun muassa oopiumia. 1900-luvulla huumeiden käyttöä oli muun muassa lääkäreiden ja sairaanhoitajien keskuudessa, ja silloin huume mitä käytettiin, oli morfiini, kun taas kannabista käyttivät muusikot 1930-luvulla. Sota-aikana huumeet olivat lääkkeinä siihen, että sotilaat suoriutuisivat paremmin tehtävistä ja pystyivät sotimaan kauemmin. 1960-luvulla oli hippikulttuuri ja heidän kulttuuriinsa kuuluivat huumeet ja niiden käyttö. Eri aikakausina eri huumeaineita on käytetty eri tavalla riippuen

siitä, mikä aine oli milloinkin suosiossa. Hipit käyttivät kannabista, LSD:tä ja muitakin psykedeelejä kuin LSD:ä, kun taas aiemmin huumausaine, mitä käytettiin oli amfetamiini. Myös medialla, matkailulla, TV:llä ja radiolla oli huumeiden käyttöön suuri vaikutus. (Salasuo & Seppälä 2015.)

Näitä ensimmäisiä huumeenkäyttökokemuksia kutsuttiin huumeaalloksi, joka jätti jälkensä kulttuuriin, joka tuli myöhemmin. 1970-luvulla huumeekulttuuri muuttui aiemmasta. Amfetamiinin ja heroiinin käyttö yleistyi ja näiden huumeiden yleistyessä syntyi niin sanottuja huumealakulttuureita. Huumeita käyttivät tällöin myös menestyvät jupit, joiden käyttämä huume oli kokaiini. Huumeiden käyttö 1980-luvulla mullistui ja tätä mullistusta kutsuttiin toiseksi huumeaalloksi, koska kaikki huumeidenkäyttö kasvoi länsimaissa ja nimenomaan kaikissa länsimaissa. Nykyään kun huumeita käytetään, sitä pidetään normaalina ja elämään kuuluvana. Huumeet ovat usein elämäntapa nuorten aikuisten keskuudessa, ja tämä kuuluu heidän mukaansa normaaliin elämään. Myös Suomessa nuoret aikuiset ajattelevat näin, ja täällä se näkyy kannabiksen käytön lisääntymisenä. (Salasuo & Seppälä 2015.)

Huumeiden käyttö toi ja tuo mukanaan erilaisia yhteiskunnallisia ongelmia pelkän käytön lisäksi ja tämä vaikuttaa koko yhteiskuntaan. Huumeiden valmistukseen ja myyntiin liittyy rikollinen toiminta, ja käyttö lisää rikoksien tekemistä useiden huumeidenkäyttäjien keskuudessa. Rikollisuus vaikuttaa eri tavalla erilaisiin sosiaaliluokkiin, ja alueisiin missä ihmiset asuvat. Huumeita myydään ja valmistetaan ja tähän poliisin on vaikea puuttua ja torjua tätä. Ihmiset kokevat, että tällöin poliisin toiminta rajoittaa liikaa kansalaisten yksityisyyttä. Poliisin toiminnan pitäisi kuitenkin olla avointa ja luoda turvallisuuden tunnetta, sekä ennaltaehkäistä asioiden tapahtumista. Tämän seurauksena toiminnan ollessa avointa ja turvallista se vähentäisi huumeiden kysyntää, ja ihmisten turvallisuudentunne asiassa lisääntyisi. (Hietaniemi 2015.)

Huumeiden käytön oheisrikollisuuteen kuuluu väkivalta, varastettujen tavaroiden kauppaaminen, velanperintä, rikollinen raha ja omaisuusrikokset. Näitä rikoksia ja niitä tekeviä rikollisia ei ole aina helppo tunnistaa. Rikoksia suorittavat ihmiset eri yhteiskuntaluokista, ja näissä yhteiskuntaluokissa on ihmisiä johtajista perustyöntekijöihin. Aina ei ole niin, että nämä henkilöt, jotka rikoksia

tekevät ovat sosiaaliluokan alinta kastia. Myös ihmiskauppa ja salakuljetus kuuluvat tähän oheisrikollisuutena, ja tätä rikollisuutta on myös Suomessa. Suomessa tämä on erilaista rikollisuutta kuin köyhissä maissa. Länsimaihin, jotka ovat vauraampia köyhiin maihin nähden, huumeet tuodaan näistä köyhistä maista. Köyhissä maissa huumeita on omasta takaa ja huumeita tuotetaan näissä maissa. (Hietaniemi 2015.)

4 HUUMAUSAINIEN KÄYTTÖ JA NUORET

Huumausainien käytön rangaistavuus on ollut voimassa vuodesta 1966. 1972 asiasta jouduttiin äänestämään eduskunnassa, mutta käytön rangaistavuus säilyi, ja tämä oli niin sanotusti periaatekielto, jolla yritettiin edistää ajattelua siitä, että huumausaineet ovat laittomia. Vuonna 2001 voimaan tuli huumausainien käyttörikoksen osalta uusi laki ja tämä muutti omaan käyttöön liittyvää huumausainien käyttöä. Tämän lain keskeinen sisältö oli se, että huumausainien käytöstä voitiin antaa rangaistus määräys eli kansan kielellä sakko. Tarkennuksena käytölle oli myös se, että huumausainetta käytettiin itse ja se oli omaan käyttöön. Lain tarkoitus oli myös, että asia voitiin käsitellä nopeasti ja asian hoitamiseen ei tarvitsisi monia viranomaisia. (Syyttäjälaitos s.a.)

Lainsäätäjä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että vaikka sakkoa ei annettaisi, niin asiassa luovuttaisiin myös muista toimenpiteistä. Tarkoitus oli vähentää huumausainien käyttöä, huumeiden hallussapitoa ja niiden välittämistä eteenpäin. Lakiin lisättiin toimenpiteistöluopumissäännös ja tähän vaikutti se, paljonko huumausainetta on, käyttötilanne ja olosuhteet, joita on pidettävä vähäisenä verrattuna kokonaisuuteen. Syyttäjälle annettiin sellainen mahdollisuus, että syyttäjän ei tarvitse nostaa syytettä, jos tekijä hakeutuu tai on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon. Tämä kyseinen uudistus koski muitakin huumausaineisiin liittyviä rikoksia kuin käyttörikosta, mutta käytön osalta lain mukaan käytön oli oltava omaan käyttöön liittyvää. Viranomaistoimia porrastettiin ja syyttäjän ja poliisin toimet suunniteltiin mahdollisimman yhdenmukaisiksi, ja poliisille annettiin ohje (POL-2018-49612) puhutuksista. Muun muassa vuonna 2018 käytiin keskustelua siitä, onko rangaistavuus huumausainien käytön osalta tarkoituksenmukaista vai ei. (Syyttäjälaitos s.a.)

4.1 Nuoret ja huumeet Suomessa

Karjalainen ym. (2016,13–17) ovat tutkineet suomalaisten huumeiden käyttöä ja asenteita vuosina 1992–2014. Kartoituksia on tehty 1990-luvulta asti ja sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella käynnistettiin postikyselyjen sarja vuonna 1992. Tämän tutkimuksen mukaan huumeetilanteessa oli tapahtunut monia muutoksia siihen suuntaan, että suomalaisten huumeidenkäyttö on lisääntynyt 1990-luvun paikalla pysyneen tilanteen jälkeen. Puhuttiin toisesta huumeaallostasta ja pohdittiin sitä, oliko kyse aallostasta, joka laski alaspäin niin kuin 1960-luvulla, vai oliko kyse, että ilmiö olisi pysyvä. 2000-luvulla oli laskua nuorten huumausaineiden käytössä, kun taas nyt on havaittavissa muutosta nousuun.

Oma käyttö ja huumeiden käyttäjien tunteminen vaikutti mielipiteisiin ja asenteisiin huumausaineita kohtaan huumeidenkäytön yleistyessä. Pelkät asenteet tai terveys- ja muut riskit eivät ole ainoita asioita, mitkä vaikuttivat asenteisiin ja tätä verrattiin alkoholin aiheuttamiin ongelmiin. Kun alkoholiveroa alennettiin, huolestuttiin siitä, kasvaisivatko myös ongelmat alkoholinkäyttöön liittyen. Nuorten asenteisiin vaikutti tutkimuksen mukaan muun muassa se, miten maailmalla suhtauduttiin esimerkiksi kannabikseen. Se, oliko jossain maissa laillista käyttää kannabista, vaikutti nuorten asenteisiin kannabista kohtaan. Karjalainen ym. tutkimuksessa käsiteltiin kannabista, joita hasis ja marihuana ovat, sekä amfetamiinia, metamfetamiinia, heroiniä, kokaiinia, crackia, LSD:tä, ekstaasia ja muutamia muita huumausaineita ja huumaavia lääkkeitä. (Karjalainen, Savonen & Hakkarainen 2016, 13–17.)

Karjalaisen ym. (2016, 13–17) tutkimuksessa oli tutkittu sitä, tietävätkö nuoret ja vanhemmat huumeiden käyttäjiä, onko heille tarjottu huumeita ja kuinka kiinnostuneita pojat ja tytöt ovat kokeilemaan huumeita. Nuorista oli tutkittu 15–24-vuotiaita poikia ja tyttöjä. Saatiin tietoa siitä, että vuonna 2001, jolloin kokeiluprosentit olivat suuret, 56 prosenttia tytöistä ja 47 prosenttia pojista tiesi jonkun, jolla oli huumekekeilu. Vuonna 2014 yli 35 % miehistä ja 25 % naisista oli tarjottu huumeita viimeisen 12 kuukauden aikana. Jos kokeilu ei

olisi rangaistavaa 16 % suomalaisista olisi kiinnostunut kannabiksen kokeilusta. Muiden huumeiden muun muassa ekstaasin tai heroiinin käytön kokeiluun ei ollut kiinnostusta tutkimuksen mukaan.

Kaukonen ym. (2002, 22–25) ovat todenneet kirjassaan, että riippuvuus syntyi helpommin henkilöille, joita Hakkarainen kirjassaan kutsui ”pudonneiksi ja sekoilijoiksi”. Pudonneet olivat henkilöitä, joiden käyttö oli sellaista, että sitä pystyttiin säätelemään ja sekoilijoiksi kutsutuille kelpasi mikä vaan huumausaine, mitä he saivat haltuunsa. Päihteisiin liittyvä kokeilu oli aloitettu alkoholilla 12–13-vuotiaana, ja nuoret olivat kokeilleet myös kannabista, ja sen kokeilu oli yleistä. Tähän huumeeseen oli tutustuttu alkoholin jälkeen. Nuorten kannabiksen käyttö perustui siihen, että sitä käytettiin sen aikaa, että vaikutus oli nuoren mielestä sellainen kuin nuori oli odottanut, ja käyttö tuotti mielihyvää ja nuori päihtyi kannabiksesta.

4.2 Nuorten huumeiden käytön vähentämisen keinoja

Suomessakin yritetään ehkäistä päihteiden käyttöä, oli sitten kyseessä huumeet tai muut päihteet esim. alkoholi tai tupakka. Nuorten osalta ei eritellä sitä, onko kyseessä huumeiden käyttö vai joidenkin muiden päihteiden käyttö, vaan heidän kohdallaan asiaa käsitellään kokonaisuutena. On tärkeä tukea nuoria monipuolisesti niin, että heidän sosiaalisia taitojaan kehitetään, opetetaan itsekontrollia ja sitä, miten hallitaan mielihaluja eri päihteiden käyttöä kohtaan. Valistetaan erilaisten esimerkkien kautta, mitä riskejä päihteiden käytöllä on. Otetaan huomioon erityisesti syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja kerrotaan heille huumeidenkäytön vaaroista ja riskeistä. Tähän liittyvään ehkäisevään työhön kuuluu myös hoito ja kuntoutus ja tämä on eriytetty erilaisiin ehkäisyryhmiin. Vanhempien, opettajien ja nuorten itsensä vaikutus tähän asiaan on merkittävä, esimerkiksi miten asioita käsitellään päihteiden osalta. Päihteettömyyteen auttaa se, että tuetaan nuorten harrastustoimintaa, tuetaan koulutusta ja kannustetaan päihteettömään elämään luomalla hyvät lähtökohdat nuorille. Myös viranomaisyhteistyö on avainasemassa, kun näitä asioita suunnitellaan ja toteutetaan. Poliisille ja syyttäjälle on annettu mahdollisuus luopua toimenpiteestä ja antaa ensikertalaiselle nuorelle huomautus huumausaineen käyttörikosjutussa. (Tammi 2016.)

Hietamiehen (2020) mukaan nuorten keskuudessa huumeiden kokeilu ja käyttö on yleistynyt ja yleisin käytetty huume on kannabis. Kokeilut ovat artikkelin mukaan nelinkertaistuneet kannabiksen osalta, kun taas amfetamiinia tai ekstaasia ei ole kokeiltu niin paljon. Tutkimuksessa on myös selvinnyt, että on myös ollut vähenemistä muun muassa nuoremmassa ikäryhmässä, kun puhutaan alle 15-vuotiaista nuorista.

Nuoret käyttävät alkoholia, mutta seuraavana tulee kannabis ja kannabista käyttävien ikäjakauma kannabista kokeilleiden nuorten kokeilujen osalta on 13–15-vuoden välillä. Murrosikä, koulunvaihto ja eri kaveripiiri ovat vaikuttaneet huumeekokeiluun ja se, että kaveriporukat painostavat käyttämään eikä nuori uskalla kieltäytyä, ettei häntä aleta syrjimään kavereiden kautta. Se miten nuori voi henkisesti, vaikuttaa suuresti siihen, käyttääkö hän päihteitä vai ei. On erotettava se, käyttääkö nuori vai onko kyseessä vain kokeilu. Jos huumeisaineen käyttäminen on toistuvaa niin, silloin kyseessä on käyttö. Nuoret tietävät kyllä, keneltä huumeita saa ja kuka niitä toimittaa, eikä niiden saaminen ole ongelma. Jos nuoren päihteitä haluavat, he saavat jonkun sitä toimittamaan heille. Maailmalla on maita, jotka ovat laillistaneet kannabiksen. Kannabiksen laillistamisesta on puhuttu jo vuosia myös Suomessa. Kannabisyhdistyksen mukaan sen käyttö pitäisi sallia hallussapidon ja viljelyn lisäksi, kun kyseessä on täysi-ikäinen käyttäjä. Yhdistyksen tarkoituksena ei ole saada aikaiseksi sitä, että Suomeen tulisi lisää kannabiksen tai muiden huumeisaineiden käyttäjiä, mutta kannabisyhdistys pyrkii osaltaan kannabiksen laillisuuteen ja siihen, että tuotantoa ja jakelua säädeltäisiin. (Hietamies 2020.)

Keskustelu kannabiksen laillistamisesta on osaltaan tehnyt sen, että kun kannabista käytetään, sen ajatellaan kuuluvan arkeen eikä sitä mielletä enää rangaistavaksi tuotteeksi. Kannabiksesta ajatellaan, että se on mietoa ja yksi päihde muiden lomassa eikä sitä mielletä enää vaaralliseksi päihteeksi. Silti kannabis on todella vaarallinen joillekin ihmisille. Kannabis vaikuttaa aivoihin ja keskushermostoon, vaikka sen käyttäjät eivät sitä näin mielläkään ja on vaikea selittää tätä sellaiselle nuorelle, joka ei koe, että kyseessä on vaarallinen huume. Kun kannabis on arkipäivää, tuo se monenlaisia ongelmia nuorten

elämään, koska kannabikseenkin tulee riippuvuus, joka alkaa hallita elämää, jota nuori elää. (Hietamies 2020.)

Kannabiksen käyttö vaikuttaa kaikkiin asioihin nuoren elämässä. Kaveripiirit ovat erilaisia, rahaa käytetään eri tavalla ja nuorten ajatukset kannabiksen laittomuudesta tai laillisuudesta muuttuvat. Nuoren ajatukset saattavat olla pelkästään kannabiksessa ja hän miettii päivisin, mistä kannabista saisi, mistä hän saisi rahaa ja mihin hintaan hän saisi kannabista ostettua. Ei ajatella, että kannabiksen käyttö voi vaikuttaa koulunkäyntiin ja työssäkäyntiin, jotka eivät enää onnistu samalla tavoin kuin ennen. Kannabiksen on tutkittu aiheuttavan ”alavireisyyttä, toivottomuutta, itsetunto- ja itseluottamusongelmia ja tämä osaltaan tuo nuorelle pelon tunteita ja mielenterveysongelmia”. (Hietamies 2020.).

Kun nuori käyttää huumeita, vanhemmat eivät saata huomata nuoren huumeidenkäyttöä heti. Vanhemmat huomaavat käytön vasta sitten kun nuori on käyttänyt niitä jo pitkän aikaa. Vanhemmat ovat olleet tietämättömiä siihen asti, ennen kuin löytävät nuorelta huumausaineita tai kuulevat asiasta, jostain muualta, esimerkiksi koulusta. Kun tieto nuoren huumeiden käytöstä on tullut esimerkiksi koulun tietoon, asiasta tehdään lastensuojeluilmoitus ja asia ilmoitetaan poliisille. Lastensuojeluilmoituksen tultua sosiaaliviranomaisen tietoon lapsen asioita aletaan käsitellä lastensuojelussa, vaikka asiakkuutta siitä ei syntyisikään. Nuoret eivät itsekään ole tyhmiä, eivätkä pidä siitä elämästä, mihin huumeet helposti vievät. Muutoksen pitää tulla nuoren omasta tahdosta tai muutosta ei tapahdu. Valistamalla nuoria siitä, että huumeet eivät ole ainut vaihtoehto ja on muitakin vaihtoehtoja. Luomalla toivoa heihin asioissa nuoria saadaan motivoitua päihteettömyyteen. Nuorista 80 prosenttia on päihteettömiä tai on kokeilut vain kerran. Ongelma ei ole sellainen, että kaikki nuoret voisivat huonosti ja käyttäisivät kannabista. (Hietamies 2020.)

5 MIHIN OLLAAN MENOSSA NUORTEN HUUMEIDEN KÄYTÖSSÄ

Huumeet ovat jäämässä, eivätkä ne häviä minnekään, kuten Yliruokanen (2004) on kirjoittanut. Kun tavoitteisiin ei päästä perinteisin keinoin, pitää kek-

siä uusia, ja se ilmiö mikä huumeisiin liittyy pitää tunnistaa varhaisessa vaiheessa. Hyssyttely asioissa ei auta, vaan on käytettävä keinoja, jotka ovat kovempia ja puhua asioista niiden oikeilla nimillä muun muassa huumeiden kokeilusta, ja siitä miten niitä käytetään viihdekäytössä. Ei auta enää, että pyritään tunnistamaan vain ongelmakäyttäjät, vaan pitää valistaa ja tunnistaa ilmiöitä, joita huumeisiin liittyy. Näin voidaan tuottaa sitä tietoa asioissa, mitä päätöksenteossa ja huumeisiin liittyvässä valistuksessa tarvitaan.

Kouvolan Sanomissa 16.1.2020 Anne Penttisen artikkelissa (2021) nuorten päihdepalveluista on mainittu myös, että kannabiksen käyttö on kasvussa myös Kouvolassa. Kouvolassa toimii nuorten asioissa Nuorten Matala, joka antaa ohjausta, neuvontaa ja hoitoa nuorille sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Artikkelissa oli haastateltu nuorten palvelujen esimiestä Kari Lindbergiä, ja hänen mukaansa palvelujen piiriin nuoret ohjautuvat vanhempien, koulun tai sosiaalityön kautta, ja päihteisiin liittyvässä hoidossa on tiiviisti mukana vanhemmat ja nuoren lähiympäristö, joka nuoren elämään kuuluu. Nuoret joutuvat huumeseeulaan, ja nämä nuorista otettavat huumeseeulat ovat artikkelissa mainitun Laura Sillanpään mukaan viestiä siitä, että nuorista välitetään ja siitä, mitä he tekevät ollaan kiinnostuneita.

Artikkelin mukaan vuonna 2019 tehtiin kysely kouluterveydenhuollossa, ja tämä kysely liittyi Kouvolan nuorten kannabiksen käyttöön nuorten parissa. Kannabista oli kokeillut ainakin 7,5 % yläkoululaisista, 7 % lukiolaisista ja 16,5 % nuorista, jotka opiskelevat johonkin ammattiin. Päihteiden käyttö on nyt tämän vuoden alussa pysynyt samansuuntaisena kuin vuonna 2019, mutta kannabikseen suhtaudutaan myönteisemmin nuorten keskuudessa. 13 % lukiolaisista ja yli 22 % toisen asteen opiskelijoista on sitä mieltä, että kannabis on myönteisempi asia ja hyväksyttävä. (Penttinen 2021.)

Amfetamiiniakin käytetään enemmän, mutta käyttö on alaikäisten joukossa vielä vähäistä. Muiden päihteiden muun muassa tupakan, nuuskan ja alkoholin käyttö on vähentynyt Suomessa kuten myös Kouvolassa. Artikkelisiin haastatellun Sillanpään mukaan se, että käytetään muita päihteitä, saattaa ennakoita sitä, että käytetään huumeita, mutta tämä ei koske kaikkia nuoria ja per-

heitä. Olisi hyvä, että nuorten asenteisiin, huumetietoon, päihteiden käyttötapaan, päihteiden saatavuuteen ja tarjontaan vaikuttamalla voitaisiin vaikuttaa siihen, miten nuoret päihteitä käyttävät ja mitä haittoja niistä syntyy. On myös tärkeää puuttua nuoren päihteiden käyttöön tarpeeksi ajoissa, jotta nuori saa tarvitessaan hoitoa päihteiden käyttöön tai muuta tukea mitä mahdollisesti tarvitsee. (Penttinen 2021.)

Kouvolassa nuorten asiat ohjautuvat Nuorten Matalaan, jonka tehtävänä on antaa palveluja nuorille kokonaisvaltaisesti eri asioissa. Nuorten matalan kautta nuori pääsee päihdekartoitukseen, josta nuori voidaan ohjata tarvittavien palveluiden piiriin ja hoitoon, jos nuori sellaista tarvitsee. Kartoituksessa nimensä mukaisesti kartoitetaan nuoren päihteiden käyttö ja aika, kuinka kauan nuori on päihteitä käyttänyt. (Penttinen 2021.)

Nuorten Matalan asiakkaina on muitakin nuoria kuin niitä, jotka tulevat kodin tai koulun kautta Nuorten Matalan asiakkaiksi. Asiakkaita tulee myös eri sijoitusyksiköistä, joissa on nuoria päihteiden käyttäjiä. Moniammatillinen tiimi hoitaa Nuorten Matalassa nuorten asioita ja Kouvolassa suunnitellaan tietynlaista mallia, jolla tämä asia tulevaisuudessa kunkin nuoren kohdalla hoidettaisiin. Nuorten Matalassa on eri terveydenhuollon ammattilaisia, jotka ottavat nuorten 13–18-vuotiaiden asiat hoitoon ja antavat nuorille apua, jota kukin nuori tai nuoren perhe tarvitsee. Nuorten Matala antaa neuvontaa, ohjausta, tukitoimia esimerkiksi nuoren ongelmiin koulussa. Nuorten Matalassa selvitetään aina kokonaistilanne, millaista palvelua tai apua nuori tarvitsee. (Penttinen 2021.)

Kynnys ottaa asioissa yhteyttä nuorten matalaan on pieni ja nuorten matala on ”perustason ja varhaisen vaiheen hoitoyksikkö” (Penttinen 2021.). Yksikön toiminnan tarkoitus on puuttua päihteiden käyttöön tarpeeksi ajoissa, niin ettei päihdeongelma ehdi paisua liian suureksi. Tarkoitus olisi saada ”kahdeksan käyntikerran malli” (Penttinen 2021.), jonka mukaan asia käytäisiin nuoren kanssa läpi tämän kahdeksan kerran mallin mukaan. Kahdeksan kerran mallissa jokaisella käyntikerralla, kun nuori Nuorten Matalassa käy olisi oma teemansa, joissa käsitellään nuoren päihteidenkäyttöä, historiaa ja sitä, millaisia haittoja päihteet nuorelle aiheuttavat. Mallin mukaan olisi myös seurantakäynti puolen vuoden päästä siitä, kun hoito on päättynyt. Jos nuori tämänkin jälkeen

tarvitsisi palveluja nuorelle sovittaisiin uusia käyntejä asian tiimoilta ja asiaa hoidettaisiin sitä kautta. Vielä tämä malli ei ole käytössä Kouvolassa, mutta Kouvolassa on tehty työtä, joka on mallin mukaista ja joka on vielä testausvaiheessa. (Penttinen 2021.)

Vaikka päihteidenkäyttö ei olekaan ongelma, alkoholin osalta on Kouvolassa havaittu, että aikuiset kauppaavat alkoholia nuorille. Ennen nuoret notkuivat Alkon kulmilla ja odottivat aikuista, joka heille alkoholia suostuisi kaupasta hakemaan. Alkoholin kauppaaminen on siirtynyt sosiaaliseen mediaa. Vaarana tässä on se, että nuoret eivät saa välttämättä sitä ainetta, mitä ovat alkoholina tilanneet. Alkoholiksi luultu aine saattaa olla mitä tahansa. (Penttinen 2021.)

6 RANGAISTUSVAIHTOEHDOT NUOREN ENSIMMÄISESSÄ HUUMAUS-AINEEN KÄYTTÖRIKOSASIASSA

Vuoden 2018 lopulla ja vuoden 2019 alussa Poliisihallitus ohjeisti poliisille, miten poliisin on toimittava huumausaineen käyttörikosasioissa, kun kyseessä on 15–17-vuotias ensikertalainen huumausaineen käyttöön syyllistynyt nuori. Poliisihallitus ohjeisti poliiseja siitä, miten toimitaan ja mitä toimenpiteitä nuoren kohdalla tehdään, jos käyttökertoja on useampi. Ohjeen mukaan huumausaineen käyttörikoksesta voidaan antaa huomautus, kun kyseessä on nuoren kohdalla ensi kertaa poliisin tietoon tullut huumausaineen käyttörikos. Ohjeen tarkoitus oli antaa poliisille mahdollisuus järjestää nuorille puhuttelu, jossa nuori voi saada huomautuksen eikä asiassa suoriteta esitutkintaa tai viedä asiaa syyttäjän kautta Käräjäoikeuteen, jossa nuoren rangaistus huumausaineen käytöstä olisi sakko. (Poliisihallituksen ohje Pol_2018_49612. 2019.Valtakunnansyyttäjän yleinen ohje VKS:2018:2 Dnro 7/31/17 14.12.2018.)

Tämä kyseinen poliisille annettu ohje on päivätty jo vuonna 2018 ja on voimassa 1.1.2019–31.12.2023. Puhuttelutilaisuuden ei tarvitse olla erillinen tilaisuus, ja sen voidaan järjestää myös kuulustelun yhteydessä, jossa harkitaan lopuksi, annetaanko asiasta huomautus vai ei. Kyseinen ohjeistus määrittelee siis poliisiviranomaisen toiminnan huumausaineen käyttörikosasioissa, kun on kyse 15 vuotta täyttäneestä alle 18-vuotiaasta ensi kertaa huumausainerikokseen syyllistyneestä nuoresta, jonka tekemä huumausaineen käyttörikos on

tullut poliisin tietoon ensimmäistä kertaa. Tämä huomautus, jonka poliisi voi ensikertalaiselle nuorelle antaa perustuu esitutkintalakiin (10. luku, 3. §) joka antaa mahdollisuuden huomautukseen. Ohjeessa on myös toimintaohjeet siitä, jos nuori syyllistyy huumausaineen käyttörikokseen toisen tai kolmannen kerran. (Poliisihallituksen ohje Pol_2018_49612. 2019, Valtakunnansyyttäjän yleinen ohje VKS:2018:2 Dnro 7/31/17 14.12.2018.)

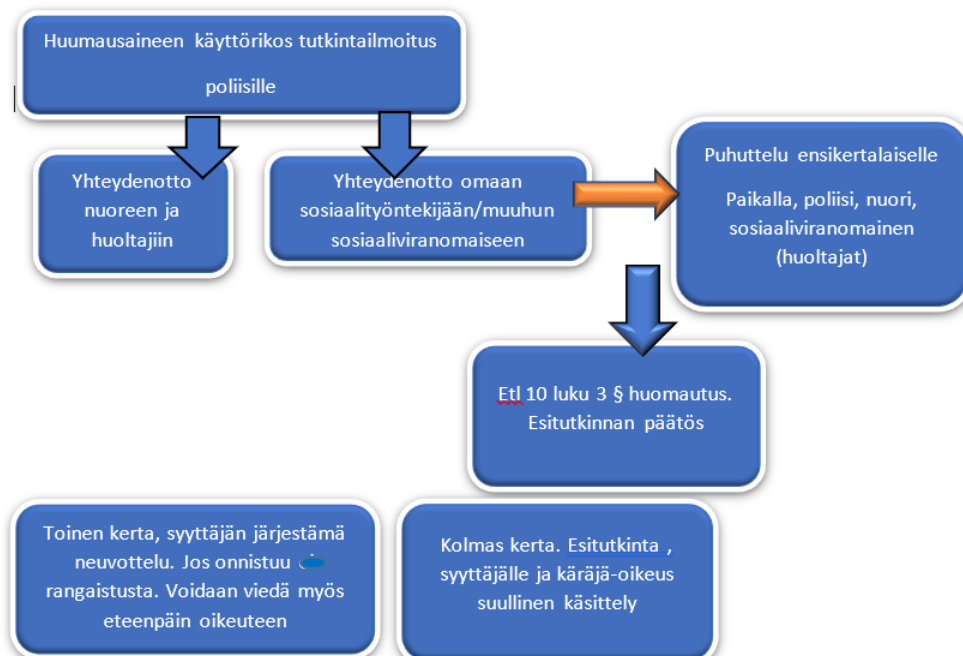
7 PUHUTTELUTILAISUUS

Puhuttelutilaisuus on puhumista nuoren kanssa, ja se pitää järjestää teon jälkeen mahdollisimman nopeasti huoltajan, sosiaaliviranomaisen ja poliisin läsnä ollessa. Paikalle voidaan kutsua muitakin harkinnan mukaan ja paikalla voi olla esimerkiksi nuoren oma nuorisotyöntekijä, joka vastaa nuoren asioista. Nuoren pitää tulla paikalle puhutteluun ja olla yhteistyöhaluinen asian suhteen, koska puhuttelu on toimenpide huumausaineen käyttörikosasiassa, ja sillä tuetaan päihteettömyyttä ja päihteetöntä elämää. Jos puhuttelutilaisuus ei onnistu, niin huomautuksesta luovutaan ja asiassa suoritetaan tällöin esitutkinta, jossa nuori kuullaan rikoksesta epäiltynä huumausaineen käyttörikokseen ja esitutkinta päättyy, kun pöytäkirja toimitetaan syyttäjälle. (Syyttäjälaitos s.a.)

Saatuaan esitutkintapöytäkirjan syyttäjä voi tämän jälkeen pohtia, antaako hän nuorelle rangaistukseksi sakkoa vai järjestääkö nuorelle syyttäjän pitämän puhuttelutilaisuuden, jota kutsutaan neuvotteluksi. Jos neuvotteluun päädytään, nuorelle voidaan antaa syyttäjän neuvottelussa huomautus käsiteltävästä asiasta. Syyttäjän antaman huomautuksen jälkeen muista rikoslakiin kirjatuista toimenpiteistä voidaan luopua nuoren osalta ja jättää syyte nostamatta. Syyttäjän järjestämän neuvottelun olisi sujuttava myös niin, että nuori ymmärtää teon ja sen, että teko on rikoslaissa rangaistavaa, olipa kyse huumausaineista tai rikoslakiin määritellyistä huumaavista lääkeaineista. Nuoren pitää myös ymmärtää, että puhuttelu ja neuvottelu ovat mahdollisuuksia nuorelle. Puhuttelun ja neuvottelun järjestämispaikka on nuoren kotipaikka tai sijoituspaikka. (Syyttäjälaitos s.a.)

7.1 Puhuttelun pelisäännöt

Kun huoltajille on ilmoitettu, aika on saatu sovittua ja sosiaaliviranomainen on saatu paikalle, pidetään puhuttelu huumausaineen käyttörikosasiassa poliisi-asemalla. Paikalla puhuttelussa esimerkiksi Kouvolassa on vähintään sosiaaliviranomainen ja nuori poliisiin lisäksi. Tutkija järjestää huumausainerikokseen syyllistyneen nuoren puhuttelun siten, että kaikki sinne halukkaat osalliset pääsevät paikalle. Huoltajien ei tarvitse välttämättä olla paikalla, mutta heille pitää ilmoittaa puhuttelusta ja antaa heille tilaisuus olla paikalla. Kouvolassa puhuttelun hoitavat lyhytkestoisen tutkinnan rikostutkijat, jotka ovat yhteydessä osallisiin, joiden pitää puhuttamiseen osallistua. Fyysisesti puhuttelutilaisuus hoidetaan kuulusteluhuoneessa, jonne osalliset tulevat puhumaan. Kouvolassa puhuttelussa käytetään syyttäjän poliisihallituksen ohjeeseen perustuvaa kaksisivuista tutkinnan ohjetta ”tutkinnan päivittäisohje”. Ohje on laadittu Poliisihallituksen ohjeen pohjalta, ja ohjeessa asiaa on tarkennettu toimintaohjeiden osalta, miten puhuttelutilaisuudessa toimitaan. Syyttäjän päivittäisohjeessa on käyty tarkemmin läpi sitä, mitä puhuttelutilaisuudessa käytetään läpi ja mikä on lopputulos, jos se onnistuu. (Saramäki 2020.)

Kuva 1 Huumausaineen käyttörikosasian kulku Kaakkois-Suomen Kouvolan poliisiaseman alueella

Kun nuoren kanssa on puhuttu ja puhuttelu on tehty ja huomautus huumausainerikoksesta annettu, asia päätetään. Ennen tätä poliisin rikosilmoitusjärjestelmään (Patja) kirjataan rikosilmoituksen selostusosaan, että on puhuteltu ensikertalainen alle 18-vuotias nuori huumausaineen käyttörikokseen. Perustiedot kirjataan tähän Patjan selostusosaan ja merkintälehdelle laitetaan tieto, mitä puhuttelussa on pääpiirteittäin käyty läpi ja merkataan, että asiassa on annettu ETL:n 10. luvun 3. §:n mukainen huomautus. (Poliisihallituksen ohje Pol_2018_49612.)

7.2 Huomautuksen antaminen

Puhuttelu poliisihallinnossa perustuu rikoslain (RL 654/2001) 50. luvun 7. §:n mukaiseen ohjeeseen, esitutkintalain 10 luvun 3 §:n ja poliisihallituksen 17.12.2018 antamaan ohjeeseen laki poliisin hallinnosta. Näiden lakien ja ohjeen mukaan poliisille on mahdollisuus suorittaa puhuttelu nuorelle ensikertalaiselle huumausaineen käyttäjälle ja antaa huomautus asiassa, jos puhuttaminen onnistuu.

Huomautus on toimenpiteestä luopumista ja tämä mahdollistaa sen, että asiassa ei tarvitse aina suorittaa esitutkintaa, kun kyseessä on rikos, josta rangaistuksena ei ole odotettavissa muuta kuin sakkoa ja rikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen ja asianomistajalla ei ole vaatimuksia asiassa. Huumausaineen käyttörikoksessa asianomistajia ei ole ja tällöin toimenpiteestä voidaan luopua. (Poliisihallituksen ohje Pol_2018_49612; RL 50. luvun 7. §.)

Nuoren syyllistyttyä muihinkin rikoksiin kuin huumausaineen käyttörikokseen ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista järjestää puhuttelua, ellei myös muissa rikoksissa voida soveltaa sitä, että toimenpiteestä luovutaan. (Päihdepolitiikka Nyt s.a.)

8 VAIHTOEHTO RANGAISTUKSELLE JA TOIMENPITEESTÄ LUOPUMINEN

Hakkarainen ja Tammi (2021) ovat blogissaan käsitelleet toimenpiteestä luopumista. Heidän mukaansa huumausaineen käytön pitäisi olla enemmänkin sosiaali- ja terveydenhuollon asia, kuin että se on rangaistavaa rikoslaissa.

Blogin mukaan WHO ja Global Commission on Drug Policy ovat sitä mieltä, että kun puhutaan huumeaineista ja niiden käytöstä, rangaistukset eivät ole oikea keino käytön lopettamiseksi, vaan asiaan pitäisi puuttua muulla tavalla. Suomessa huumeet ovat olleet rangaistavia viisikymmentä vuotta ja nykyään laissa on maininta, miten poliisin ja syyttäjän pitää asiassa toimia. (Hakkarainen & Tammi 2018.)

Ongelmana nuoren tekemän käyttörikoksen osalta on se, että merkintä huumeaineen käytöstä säilyy poliisin tietojärjestelmissä 5–10 vuotta ja tähän merkintään ei vaikuta se, saako nuori rangaistuksen asiassa vai ei. Kun syyttäjä tekee syyttämättäjättämispäätöksen, merkintä säilyy poliisiasiain tietojärjestelmässä (Patja). Lisäksi muun muassa turvallisuusselvityksessä ja rikostaustaselvityksessä merkintä näkyy, kun nuori hakee esimerkiksi työpaikkaa. Merkintä vaikuttaa paljon nuoren elämään, vaikka nuori ei saisi siitä rangaistusta ja käyttörikos on rikoslaissa lievemmin rangaistu kuin esimerkiksi huumeainerikos. (Hakkarainen & Tammi 2018.)

Se milloin merkintä poistuu poliisiasiain tietojärjestelmistä, perustuu poliisiasiain tietojärjestelmän käytössä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin. (761/2003, 22.8.2003.) Tietojen poistamisesta Poliisiasiain tietojärjestelmästä on säädetty mainitun lain 22 §. Tämä tarkoittaa, että jos asia on siirretty syyttäjälle, vanheneminen on kymmenen vuotta siirtämisestä. Jos asiaa, ei siirretä syyttäjälle, tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua siitä, kun ilmoitus on kirjattu. Poliisihallitus on ohjeistanut asiasta poliisihallituksen kirjeessä Pol-2017-13046. (Tietopyyntö.)

Käyttörikoksia hallitsee kannabis, ja tähän huumeeseen ja muihin huumeisiin liittyviä rikoksia tulee ilmi muun muassa muiden rikosten tutkinnan yhteydessä. Käyttö voi olla satunnaista tai omaa käyttöä. Kannabiksen käyttö on rangaistavaa, vaikka blogin mukaan huumeekyselyssä 61 % tutkituista 25–34-vuotiaista on sitä mieltä, että kannabiksen pitäisi olla laillista, kun on kyse omasta käytöstä. Käytön rangaistavuus toimii huonosti, käytöstä voi tulla monenlaisia haittoja käyttäjälle ja näiden käyttöön liittyvien haittojen ehkäiseminen on hankalaa. (Hakkarainen & Tammi 2018.)

Portugali on poistanut rangaistavuuden huumausaineen käytön osalta vuonna 2001, kun on kyse pienen huumemäärän hallussapidosta. Kansainvälisten kokemusten perusteella käyttö ei lisäännä, vaikka rangaistuksesta luovuttaisiin. Portugalissa käyttö ei lisääntynyt, mutta huumausaineen käytön haitat vähenivät. Kun rangaistuksesta luovutaan ja tarjotaan sosiaali- ja terveydenhuollon tukea, ei rikolliseksi leimautumista tapahdu niin herkästi. Vuonna 2018 käyttörikoksia oli tullut poliisin tietoon 15 000. Vuoteen 2018 mennessä kaikkiaan poliisiasian tietojärjestämässä tämänkaltaisia rikoksia on 75 000–150 000. (Hakkarainen & Tammi 2018.)

Käyttäjän ei tarvitse pelätä sitä, mitä hän saa asiassa rangaistukseksi ja sitä, että hänet leimataan käytön takia rikolliseksi. Hoitoon hakeutuminen ja ohjaus olisi tällöin myös helpompaa, jos käyttäjän ei tarvitsisi miettiä rangaistavuutta. Jos huumeiden käyttöä halutaan vähentää ja ehkäistä pitää miettiä muita keinoja rangaistuksen sijaan. Tämän saavuttamiseksi tarvitaan uudenlaisia keinoja ja tapoja hoitaa asioita. Artikkelissa on mainittu vaihtoehtoja nykyiselle huumeenkäytölle: laillistaminen, dekriminialisointi ja depenalisaatio. Jos huumeiden käyttö laillistettaisiin, sitä voitaisiin verrata alkoholiin ja lääkkeisiin. Laillisena huumeita saataisiin samalla tavalla kuin alkoholia ja tupakkaa. Dekriminalisointi tarkoittaa sitä, että pienen määrän hallussapito ja käyttö olisi sallittua eikä siitä rangaistaisi niin kuin nyt tehdään. Depenalisaatio taas olisi sitä, että huumausaineet olisivat rangaistavia. Käyttäjä ei kuitenkaan saisi rangaistusta rikoslain mukaan, mutta merkintä poliisin järjestelmiin tulisi käytöstä. (Hakkarainen & Tammi 2018.)

Huumausainerikoksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1. luvun 7. §:n mukaan syyttäjällä on valta päättää vähäisestä rikoksesta, nostaako hän syytteen vai ei. Tällöin rangaistus ei voi olla ankarampi kuin sakko. Myös silloin, jos tekijä on ollut alle kahdeksantoista vuotta, eikä rangaistuksena ole kuin sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta, voidaan syyte jättää nostamatta. Syyttäjä voi tulkita asian niin, että kyseessä oli ymmärtämättömyys tai harkitseamattomuus eikä kyseessä ole piittaamattomuus lakia kohtaan. Tähän samaan asiaan perustuu poliisin oikeus jättää suorittamatta esitutkinta huumausaineen käyttörikosasiassa ja antaa kirjallinen tai suullinen huomautus asiassa. Tämä ei tarkoita, että esitutkintaa ei tehdä vaan

että poliisille ja syyttäjälle on annettu vaihtoehto asian hoitamiseksi huomautuksella. Asiaa ei voi vain jättää hoitamatta, vaan kyse on toimenpiteestä luopumisesta, josta nuori voi rangaistukseksi saada huomautuksen. Jotta asiasta voidaan antaa huomautus, nuoren huumeiden käytön täytyy olla vähäistä, käyttö tapahtuu yksityisellä paikalla, käytöstä ei saa aiheutua häiriötä ja käyttöannos on vähäinen. (Päihdepolitiikka Nyt s.a.)

9 SOSIAALIVIRANOMAISEN TEHTÄVÄT JA YHTEISTYÖ

Nuorten huumeiden käyttöön tai lasten ja nuorten ongelmiin tai haasteisiin liittyy vahvasti sosiaaliviranomainen. Oli kyse nuoren huumausaineen käyttörikoksesta tai mistä tahansa muusta rikoksesta viranomaisyhteistyön osana on sosiaaliviranomainen. Sosiaaliviranomainen, oli hän sitten sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja tai muu sosiaalipuolen ammattilainen, on nuoren asioissa alusta asti mukana, ja sosiaaliviranomaisten toiminta perustuu muun muassa nuorten huumausaineen käyttörikoksissa lastensuojelulakiin ja sosiaalihuoltolakiin. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

Sosiaaliviranomaisten tärkeänä tehtävänä on arvioida, millaisia tukitoimia nuori tarvitsee tai ei tarvitse ja tehdäänkö nuoren osalla lastensuojeluasiakkuuden- tai palvelutarpeen arviointi. Nämä arvioinnit tehdään moniammatillisena yhteistyönä ja siinä pohditaan muun muassa, miten lasta tavataan, kun häneen liittyvien asioiden parissa tehdään töitä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

Ravalt (2021) mukaan, sosiaaliviranomainen tekee palvelutarpeen arvioinnin, jonka aikana sosiaalityöntekijä arvioi, onko nuorella tarvetta asiakkuudelle vai ei. Mikäli huoli on vähäinen ja nuori tai perhe toimii yhteistyössä, riittää sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus. Jos huoli on suuri, esimerkiksi nuoren huumeiden käyttö, voi sosiaalityöntekijä aloittaa nuorelle lastensuojelun asiakkuuden, johon ei kuitenkaan aina ole tarvetta. Sosiaalipuolella lapsiperheiden alkutiimissä asia käydään läpi ja työskentely lastensuojelussa alkaa, jos lapselle muodostuu asiakkuus. Alkutiimin tehtävä on vastaanottaa ja käsitellä ilmoituksia sekä siirtää asioita palvelutarpeen arviointiin, mikäli tarvetta ilmenee.

Osan tiedoista sosiaaliviranomaiset saavat poliisilta ja muilta sosiaaliviranomaisilla. Näiden tietojen saamiseen sosiaaliviranomaisella ja poliisilla on oikeus, ja tämä perustuu lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Sosiaaliviranomaisella on myös laaja tiedonsaantioikeus, kun on kyse palvelutarpeen arvioinnista. Laajalla tiedonsaantioikeudella tarkoitetaan sitä, että sosiaaliviranomaiset voivat saada tietoja asiakkaasta ilman, että heillä on asiakkaan suostumus näiden tietojen hankkimiseen. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

Asiakaslain 20. § antaa oikeuden tähän tietojen hankkimiseen, ja viranomaisilla on velvollisuus antaa myös salaisia tietoja sosiaaliviranomaisten käyttöön. Puhuttelutilaisuus, jonka poliisi järjestää, on osa prosessia, jossa sosiaalityö saa tiedon nuoren asioista ja jossa nuoren asiaa käsitellään. Tämän puhuttelutilaisuudessa saadun tiedon perusteella voi sosiaalityöntekijä tehdä arviointia lapsesta sekä päätöksiä koskien lasta tai nuorta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301; Reipas 2016, 56.)

Sosiaalihuoltolakiin on kirjattu sosiaaliviranomaisten tehtävät muun muassa nuorten asioissa silloin, kun heille tulee tieto nuoren huumausaineen käytöstä. Sosiaalihuoltolaissa ja lastensuojelulaissa on määritelty toimenpiteet, joita sosiaaliviranomaisten on tehtävä asiassa. Miten asiaa on arvioitava ja millaisia toimenpiteitä tulee tehdä ja tehdäänkö palvelutarpeen arviointi nuorelle? (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

Tähän ensiarvioon nuoren asioissa käytettävä aika on määritelty siten, että arviointi asiassa on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä asian tultua sosiaaliviranomaisen tietoon. Arviointi tehdään asiasta, joka on tullut sosiaaliviranomaisen tietoon, esimerkiksi nuoren huumausaineen käyttö. Kerätyn tiedon perusteella päätetään seitsemän päivän kuluttua, tehdäänkö palvelutarpeen arviointi nuoren kohdalla. Jos siihen päädytään, se on suoritettava valmiiksi kolmen kuukauden kuluessa siitä päivästä, kun asia on tullut vireille tai niin sanotusti sosiaaliviranomaisen tietoon. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

9.1 Palvelutarpeen arviointi

Palvelutarpeen arviointi on sanansa mukaisesti arviointia siitä, millaisia tukitoimia kyseinen lapsi tai nuori ja hänen perheensä tarvitsevat. Tätä arviointia ei aina tehdä, mutta jos päädytään siihen, että palvelutarpeen arviointi tehdään, selvitetään, mitä tukitoimia lapsi tai nuori tarvitsee. Tämän arvion tekee nuorelle määrätty sosiaalityöntekijä. Palvelutarpeen arviointiin liittyy käsiteltävän asian olosuhteet eli se, millaisesta tapauksesta kussakin asiassa on kyse. Sosiaalityöntekijä selvittää asiaa olemalla tarvittaessa yhteydessä eri yhteistyötahoihin, vanhempiin, muihin läheisiin tai viranomaisiin. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301).

Tarvitseeko nuori tai lapsi asiakkuutta lastensuojeluun tai tehdäänkö palvelutarpeen arviointia, tähän vaikuttaa lain mukaan kolme eri perustetta. Perusteet ovat lapsen käytös tai terveys, lapsen kasvuolosuhteen turvallisuus tai lapsen palvelu- ja tukitoimitarve. Myös sosiaalilaissa on valtuuksia tähän palvelutarpeen arviointiin, ja kun selvitys on tehty, nuorelle pyritään ohjaamaan tarvittavia palveluja. Tällä turvataan palveluiden jatkuvuus nuoren tai lapsen asioissa, mikäli tarvetta on. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

Tätä viranomaisten toimintaa valvotaan sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaan Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toimesta kaksi kertaa vuodessa. Valvonta tehdään pyytämällä tietoja kunnilta. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos valvoo määräaikoja ja niitä tietoja, joita lapsista ja nuorista kerätään ja jotka ovat välttämättömiä valvonnassa. Kun Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) on saanut nämä tiedot, se luovuttaa ne sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle, jossa tietoja käytetään ohjaukseen ja valvontaan. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

Kun selvitys on tehty ja lapsesta on tullut lastensuojelun asiakas, lapselle tai nuorelle laaditaan asiakassuunnitelma. Suunnitelma laaditaan ja tarkastetaan muun muassa huoltajien tai muiden laillisten edustajien, esimerkiksi edunvalvojan kanssa. Tähän laadittuun suunnitelmaan kirjataan tarkasti ne tiedot ja olosuhteet, jolla asiaa tullaan hoitamaan ja joiden olosuhteet vaikuttavat siihen

asiaan, miksi lastensuojeluasiakkuus on tehty. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

9.2 Asiakassuunnitelma

Asiakassuunnitelma tehdään tietyllä sosiaalihuolto- ja lastensuojelulain edellyttämällä tavalla ja siihen kirjataan kaikki tiedot, esimerkiksi olosuhteet ja lapsesta selvitettyt asiat. Tietojen avulla pyritään vaikuttamaan siihen, millaisia tukitoimia lapsi ja hänen perheensä tarvitsevat ja mihin asiakassuunnitelmalla pyritään. Asiakassuunnitelma on asiakirja, johon on kirjattu tietoja siitä, miten asioita tullaan kyseisen nuoren tai lapsen osalta käsittelemään. Asiakassuunnitelma on laadittu yhteistyössä nuoren ja tämän huoltajien kanssa. Tähän lapsesta tehtävään arvioon lastensuojelulain mukaan liittyy 29. §:n mukainen lapsen tapaaminen käsiteltävään asiaan liittyen. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

Lain mukaan työntekijän, joka lapsen asiaa käsittelee, on tavattava henkilökohtaisesti lasta ja tapaamisia tulee olla riittävästi ennen asian käsittelyä. Tapaamisessa paikalla on lapsi ja hänen huoltajansa tai se kuka vastaa lapsen hoidosta tai kasvatuksesta, vaikka poikkeuksiakin on. Sosiaaliviranomainen voi tavata lasta ilman huoltajaa tai muuta lapsen asioista tai kasvatuksesta vastaavaa henkilöä. Jos tapaaminen suoritetaan ilman huoltajaa tai kasvatuksesta vastaavaa henkilöä on lastensuojelulaissa tähän ohjeet. Ohjeessa on kerrottu, miten silloin menetellään ja mitä kirjauksia on tehtävä asiassa. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

10 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimusmenetelmänä työssäni käytän valmiin teorian lisäksi haastatteluja ja valmiita tilastoja asiasta. Käytän työssäni laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, jossa haastattelut tehdään puolistrukturoituja aiheeseen liittyviä kysymyksiä hyväksi käyttäen. Valintani kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän käyttöön perustui siihen, että laadullinen tutkimus on ilmiöiden ymmärtämistä ja niiden tulkintaa ja selittämistä ja sitä, miten niitä sovelletaan. (Kananen 2016.)

Haastateltavien lukumäärä Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella ei ole suuri, mutta kaikki haastateltavat ovat osana tutkimaani prosessia jollakin tavalla. Haastattelen kahdeksaa poliisia ja neljää sosiaaliviranomaista, jotka tekevät tai ovat tehneet työtä puhutteluiden ja nuorten parissa. Valitsen haastateltavat työhöni sen perusteella, ketkä nuorten juttuja poliisiasemilla ja sosiaalipuolella hoitavat, mikä on heidän roolinsa nuorten rikosasioissa, nuorhenkimausaineiden käyttörikosasioissa ja tarkemmin käyttörikospuhutteluissa. Haastateltavat vastaavat kysymyksiin anonyymisti, jotta vastaajan henkilöllisyys pysyy salassa.

Kahdentoista haastateltavan haastattelut litteroidaan tulosten analysoinnin helpottamiseksi. Litterointien avulla tietoa on helpompi tulkita ja analysoida. Alasuutari (2011, 41–46) on käsitellyt tätä aihetta, ja hänen mukaansa käsiteltävän tiedon on oltava suppeaa ja pelkistettyä ja, että ”haastattelu on arvoituksen ratkaisemista ja ratkaiseminen taas on sitä, kun tuloksia tulkitaan”.

Laadullisessa tutkimuksessa käytän paljon aikaa siihen, että sitoudun kirjoittamaan, vaikka tämän aineiston käsittely ei ole aina yksinkertaista. Alasuutari (2011, 33) ja Kananen (2015, luku 7) ovat käsitelleet tätä menetelmää ja heidän mukaansa on hyvä lukea aineisto monta kertaa läpi ja analysointiin tulee kirjoittaa myös perusteet ja väitteet siitä, mitä tutkitaan ja mistä kirjoitetaan, jotta tulokset ovat luotettavia. Kananen (2015, luku 7) kuvaa kirjassaan hyvin tätä ilmiötä sipuliksi, jossa on kerroksia ja ne pitää kuoria, jotta päästään ytimeen käsiksi”.

Käyttämäni haastattelukysymykset ovat avoimia puolistrukturoituja kysymyksiä. Haastattelun kysymyksillä on runko, jonka tarkoitus on selvittää tutkimuskysymyksiin liittyviä asioita, esimerkiksi onko poliisi hoitanut puhutteluja. Haastatteluilla on myös tarkoitus saada tietoa siitä, onko paikalla ollut sosiaaliviranomainen ja miten yhteistyö on toiminut viranomaisten kesken. Haastatteluiden avulla saan kuvan siitä, miten asiat toimivat Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella ja haastattelut tukevat teoriaa ja tilastoja.

Kysymyksiä haastateltaville esitetään 18 kappaletta. Kysymysrungot pysyvät muuttumattomina, mutta suullinen keskustelu kysymyksistä muokkautuu sen

mukaan, onko haastateltavana sosiaaliviranomainen vai poliisiviranomainen. Tutkimusteemani on saada haastatteluilla selvyys siihen, onko huumausaineen käyttörikospuhutteluita pidetty ensikertalaisten nuorten alle 18-vuotiaiden kohdalla ja millaista viranomaisyhteistyö sosiaaliviranomaisten kanssa on ollut. Miten nuorten rikosasiat ja varsinkin huumausaineen käyttörikosasiat hoidetaan ja onko asiasta tilastoja.

Työssäni käytän valmiita tilastoja poliisin järjestelmistä, ja tätä varten olen hakenut tutkimusluvan Poliisihallitukselta käyttää näitä tilastoja. Lisäksi käytän julkisesti saatavaa tilastoa huumausainerikoksista Kaakkois-Suomen alueella.

Opinnäytetyöni tavoitteena on saada tietoa nuorten rikostapausten ja huume- puhutteluiden hoidosta, ja viranomaisyhteistyöstä Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella toimivilta poliiseilta ja sosiaaliviranomaisilta. Selvitän asiaa haastattelemalla poliiseja ja sosiaaliviranomaisia Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella, koska käytännöt alueella ovat kirjavat ja koska tietoa asiasta ei tältä tutkimuskannalta ole.

11 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimus toteutettiin haastattelemalla alueen poliiseja ja sosiaaliviranomaisia. Haastateltavaksi valitsin monialatutkinnan ja ennalta estävän ryhmän poliiseja Kaakkois-Suomen poliisiasemilta. Haastattelin poliiseja, jotka tekevät työtä nuorten parissa ja hoitavat, tai ovat hoitaneet nuorten huume- puhutteluita.

Toisena haastateltavien ryhmänä olivat sosiaaliviranomaiset, jotka tekevät töitä poliisin kanssa näiden huumausaineen käyttörikosjuttujen parissa ja, jotka ovat viranomaisyhteistyötahoja muissakin nuorten asioissa, poliisilaitoksen alueella.

Haastateltavia poliiseja oli ennalta estävästä ryhmästä Kouvolasta ja Kotkasta ja rikospoliisin monialatutkinnasta Kouvolasta, Kotkasta, Imatralta ja Lappeenrannasta. Sosiaalipuolelta haastateltavia oli Kouvolasta, Kotkasta, Lappeenrannasta ja Imatralta. Haastateltavina oli muun muassa sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja ja kaksi nuorten oikeusedustajaa.

Sosiaaliviranomaisten haastattelut suoritettiin MS Teamsin välityksellä tietokoneella yhtä sosiaaliviranomaista lukuun ottamatta. Yksi sosiaaliviranomainen haastateltiin kasvotusten paikan päällä poliisiasemalla. Poliisien haastattelut suoritettiin kasvotusten lukuun ottamatta kahta poliisia, joiden haastattelut tehtiin puhelimen välityksellä. Haastateltaville poliiseille ja sosiaaliviranomaisille esitettiin samat kysymykset. Kysymykset kirjattiin sellaisiksi, että molemmat viranomaiset pystyivät niihin sellaisenaan vastaamaan. Kysymysten analysointi ja purkaminen tehtiin haastatteluista saatujen vastausten perusteella, kun haastattelut oli ensin litteroitu.

Haastatteluiden purkamiseen käytettiin sisältöanalyysiä, joka tarkoittaa sitä, että aineiston perusteella pyritään luomaan sanallisesti selkeä kategorisoiva kuvaus puhutusta asiasta. Aineiston perusteella pyrin saamaan tietoa asiasta niin, että tiedon pystyi järjestämään järkevästi sellaiseen muotoon, että sen informaatio ei häviä. Oli tärkeää, että käyttämäni aineisto käytiin läpi huolellisesti niin, että haastattelutiedot olivat samoja, riippumatta siitä ketä haastateltiin. (Tietoarkisto s.a.)

Haastatteluiden sisällöstä etsittiin vastauksia nuorten rikosasioiden ja nuorten huumausaineen käyttörikoksiin liittyvien puhutteluiden hoitoon, johon liittyy tiiviisti myös yhteistyö alueen sosiaaliviranomaisten kanssa. Tietoa etsittiin muun muassa siitä, miten asian parissa työtä tekevät poliisit ja sosiaaliviranomaiset hoitavat nuorten huumausaineen käyttörikosjutut ja niihin liittyvät puhuttelut, minkä verran puhutteluja on alueella, ja millaista on yhteistyön sosiaaliviranomaisten kanssa.

11.1 Puhuttelutilastot

Kaakkois-Suomen ja muun maan huumausaineen käyttörikospuhutteluista pidetään Poliisihallituksen ohjeistamaan tilastoa. Tilasto syötetään käsin Operatiiviseen neukkariin ja tähän syöttämiseen on erilaisia toimintatapoja eri laitoksilla, vaikka syöttöpohja onkin samalainen kaikille. Operatiivinen neukkari on poliisin omassa Sinetti järjestelmässä, joka ei ole kuin poliisin käytettävissä.

Vuonna 2019 koko Suomen osalta, on tämän neukkariin tehdyn tilaston mukaan puhutteluita tilastoitu 352 kappaletta. Vuonna 2020 puhutteluita on koko Suomen alueella tilastoitu 290 kappaletta.

VUOSI	2019	2020
	353 kpl	290 kpl

Kuva 2 Poliisin huume puhuttelu tilastot Koko-Suomen osalta (POL-2018-49612)

Kouvolan ja muiden Kaakkois-Suomen poliisiasemien tilastossa vuonna 2019 oli kirjattu puhutteluita yhteensä 18 kappaletta, ja vuonna 2020 yhteensä 19 kappaletta.

KAAKKOIS-SUOMI	2019	2020
	18 kpl	19 kpl

Kuva 3 Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen puhuttelutilastot (POL-2018-49612)

Tutkijat tai se kenelle tilastoon kirjaaminen on annettu tehtäväksi, syöttävät puhuttelun tilastoon, kun puhuttelu on pidetty. Tilaston pitäminen on eri laitoksilla eri henkilöiden vastuulla, ja syötön voi tehdä tutkija tai tutkinnanjohtaja, tai joku muu siihen nimetty henkilö poliisiasemalla, esimerkiksi tutkintasihteeri. Tilastoa on pidettävä ja se on ohjeistettu Poliisihallituksen ohjeessa.

Vuoden 2021 puhuttelutilasto on vielä kesken. Vuoden 2021 tilasto elää, koska puhutteluja pidetään vuoden kuluessa silloin kun ensikertalaisten nuorten huumeaineiden käyttökokoja tulee poliisin tietoon. Nyt alkuvuonna juttuja on tullut oman kokemuksen mukaan jonkin verran, mutta lukumäärä kuinka paljon kaikkiaan ei ole tiedossa.

KOKO-SUOMI	2021	KAAKKOIS-SUOMI
	74	11

Kuva 4 Koko-Suomen ja Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen puhuttelutilastot (POL-2018-49612)

Tilaston mukaan poliisin tietoon tulleita puhutteluista koko-Suomen poliisilaitoksen alueella on 74 kappaletta 6.4.2021 mennessä ja Kaakkois-Suomessa (11) yksitoista kappaletta. Puhutteluja on pidetty ja huumausaineiden käyttökokoja tulee poliisin tietoon. Tilasto ei vielä kerro minkä verran vuonna 2021 puhutteluja mahdollisesti suoritetaan, mutta mikäli huumausainetilastot jatkavat kasvuaan tänä vuonna, tilastollisesti lukumäärä voi kasvaa. Lisäksi Kaakkois-Suomen osalta tietoisuus siitä, mitä puhuttelussa tehdään voi lisätä tilastollisesti niiden suorittamista.

12 HAASTATTELUIDEN TULOKSET

Tässä luvussa käydään läpi kahdeksalle poliisille Kaakkois-Suomen poliisiasemilla ja neljälle sosiaaliviranomaiselle esitettyjen puolistrukturoitujen haastattelukysymysten, ja haastattelun tuloksia. Haasteltavia on haastateltu poliisihallituksen tutkimusluvan ohjeiden ja henkilöiden suostumuksen perusteella niin, ettei heidän henkilöllisyytensä tule lukijan tietoon, koska lukumäärällisesti haastateltavia on vähän. Haastateltavien toimipaikkaa missä haastateltavat toimivat saatetaan käsitellä, mutta on pyritty siihen, ettei yksittäisen haastateltavan nimi tule kenenkään tietoon. Haastateltavia kuvataan kirjaimilla A-L.

Työssäni käsitellään haastateltavilta kysytyjä kysymyksiä, joiden pohjana tutkimuskysymykset olivat, ja joiden avulla etsin vastauksia tutkimaani asiaan. Osa kysymyksistä on käsitelty tarkemmin ja osaan on tuloksissa otettu kantaa yhteisesti haastateltavien kautta. Kysymyksiä ei ole kaikkia käsitelty omana kohtanaan vaan asiat, mitä haastateltavilta selvisi, on tuotu kokonaisuutena työhön. Kaikki kysymyksissä olleet asiat on käsitelty läpi tuloksissa. Tutkimuksessa on lopuksi haastatteluista tehty johtopäätökset, työn luotettavuus ja eettisyys ja mahdolliset kehitysideat.

Haastateltavat ketä Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella haastateltiin, olivat eri aikaa virassa toimineita ammattilaisia poliisin ja sosiaaliviranomaisen puolelta. Heidän toimenkuvansa liittyi nuoriin ja he toimivat nuorten asioissa ja hoitivat omassa työssään muun muassa alle 18-vuotiaita huumausaineiden käyttökokoeseen syyllistyneitä nuoria.

12.1 Työkokemus

Haasteltavat poliisit Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella Kouvolassa, Kotkassa, Lappeenrannassa ja Imatralla olivat pääosin toimineet nykyisessä tehtävässään nuorten parissa reilusti alle 5-vuotta. Poliisien virkaikä vaihteli 1,5-vuoden ja 30-vuoden välillä. Työn kuva poliiseilla oli erilainen, riippuen siitä työskenteliko poliisi monialatutkinnassa vai ennalta estävässä ryhmässä.

Haastatelluista poliiseista kaksi C ja H olivat esimies tehtävissä toimivia tutkijoita, ja heidän virkaikänsä oli yli 20-vuotta, ja he olivat joukon kokeneempia. D, E ja F toimivat ennalta estävässä ryhmässä poliiseina ja heidän virkaikänsä oli yli kymmenen vuotta. Poliisit A, B ja G toimivat monialatutkinnassa kolmen poliisiaseman alueella ja heidän virkaikänsä vaihteli 1,5 vuoden ja noin 5-vuoden välillä.

Sosiaaliviranomaiset olivat virkaiältään nykyisessä tehtävässä alle 5-vuotta toimineita alansa ammattilaisia. Vaikka sosiaaliviranomaiset eivät olleet toimineet nykyisessä tehtävässä pitkään, haastateltavilla oli usean vuoden ammatitaito nuorten asioista eri tehtävien kautta, ja heidän virkaikänsä oli alle 10-vuoden ja yli 10-vuoden välillä. Sosiaaliviranomaisista kaksi oli oikeusedustajia Lappeenrannasta ja yksi sosiaaliohjaaja Kotkasta ja yksi sosiaalityöntekijä lastensuojelusta Kouvolasta. Sosiaaliviranomaisia kuvataan kirjaimilla I, J, K ja L, ja he olivat tehneet ennen nykyistä tehtävää pitkään töitä erilaisissa tehtävissä nuorten parissa.

Sosiaalipuolen ammattilaiset I-L toimivat eri sosiaalipuolen tehtävissä, ja ovat mukana muun muassa poliisin huume puhutteluissa, ja muissa nuorten rikosasioissa. Alueen sosiaaliviranomaisilla oli laajaa ammatitaitoa myös muunlaisesta työstä, muun muassa kuraattorin työstä, päihde- ja mielenterveystyöstä, perhetyöstä, lastensuojelulaitoksessa työskentelystä, sekä nuorten aikuisten ja vanhusten päihde- ja mielenterveystyöstä.

12.1 Huumepuhuttelu

Haastatelluilla Kaakkois-Suomen poliisiaseman poliiseilla oli tieto, mistä ensikertalaisen huumepuhuttelussa oli kyse. Muutama poliisi oli ollut myös syyttäjän pitämässä puhuttelussa, ja Poliisihallituksen ohje puhuttelun kulusta oli kaikille poliiseille tuttu siinä vaiheessa, kun aloitin haastattelut.

Ennen haastattelua puhuttelun kulku oli poliisi B:n ja C:n mukaan vähän epäselvä. Poliisi A, D, E, F, G ja H tiesivät, mistä puhuttelussa oli kyse, ja haastatteluiden jälkeen myös poliisi B ja C olivat perehtyneet asiaan tarkemmin.

Toimintaohje, joka on poliisin ja syyttäjän toimesta tehty Poliisihallituksen ohjeen pohjalta, ja jota käytetään Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella ei ollut kaikille tuttu. Poliisit A, D, E, F, G ja H tiesivät ohjeesta ja olivat sen poliisin järjestelmistä löytäneet, mutta poliisit B ja C eivät tienneet ohjeesta ennen haastattelua.

Sosiaaliviranomaisten haastatteluista alueella kävi ilmi, että heillä oli tieto siitä, mistä poliisin puhuttelutilaisuudessa oli kyse, muun muassa siitä ketä paikalla tulee olla, miksi puhuttelu pidetään ja miksi sosiaaliviranomaisen on oltava paikalla puhuttelussa.

Syyttäjän pitämästä puhuttelusta kahdella Etelä-Karjan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote) oikeusedustajalla K ja L ja yhdellä Kymenlaakson sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä (Kymsote) sosiaaliohjaajalla J oli tieto ennen haastattelua, ja yksi lastensuojelun sosiaalityöntekijä I sai tiedon haastattelussa.

12.1 Poliisin käsittelemät käyttörikokset

Haastateltavilta selvitettiin sitä, kuinka usein huumausaineiden käyttöön liittyviä tapauksia tulee viranomaisten tietoon ja mitä kautta tieto yleisimmin tulee. Lisäksi selvitettiin sitä, onko huumepuhutteluja pidetty nuorelle.

Nuorten huumausaineen käyttörikosjuttuja haastatteluvaiheessa poliisin tietoon Kaakkois-Suomen alueella tulee haastateltavien mukaan yllättävän vähän, riippumatta millä laitoksella poliisi työskenteli. Lukumäärällisesti tietoon tulleissa jutuissa jäädään haastateltavien poliisien A-H:n mukaan yleisesti lukumäärässä kymmenen kappaleen molemmin puolin.

Käyttörিকostapauksiin liittyen poliisi A:n mukaan tapauksia, jossa on suoritettu puhuttelu nuorelle 15–17-vuotiaalle, oli tullut hänelle viisi kappaletta vuoden sisällä. Poliisi A:n mukaan hänen toimimallaan laitoksella Kouvolassa muutkin tutkijat hoitavat puhutteluja, ja tilastollisesti puhutteluja on varmasti enemmän. Puhuttelu hoidetaan, jos siihen on mahdollisuus ja kyse on ensimmäisestä käyttörिकoksesta nuoren kohdalla.

Kotkan laitoksella toimivan poliisi B:n ja C:n mukaan käyttörिकostapauksia on, mutta sitä minkä verran niitä olisi tarkalleen ei haastatelluilla ollut tietoa. Puhutteluita ensikertalaisten huumausaineen käyttörikosjutuissa B:n ja C:n mukaan on vähän, koska usein jutuissa on ollut jokin muukin rikos, mihin nuoren epäillään syyllistyneen ja puhuttelua ei tällöin ole suoritettu. Nuori on kuulusteltu asiaan ja esitutkinta on suoritettu loppuun.

Lappeenrannan poliisi H:n käsityksen mukaan puhuttelu on pidetty, jos siihen on ollut perusteet, mutta tarkkaan hänellä ei ollut tietoa siitä onko näin kuitenkaan tehty aina jutun tutkijan toimesta. Myös Imatralla poliisi G:n mukaan puhuttelu on saatettu pitää, jos siihen on ollut perusteet. Poliiseilla H ja G ei ole tiedossa kuinka paljon käyttörikosjuttuja määrällisesti kaiken kaikkiaan on heidän toimimillaan poliisiasemilla Lappeenrannassa ja Imatralla, ja kuinka monessa jutussa on suoritettu puhuttelu. Poliisi G:n kokemus puhuttelusta perustui siihen, että hän tiesi mistä oli kyse ja poliisi H oli ollut mukana puhuttelussa, mutta sitä minkä verran näitä lukumäärällisesti oli kaiken kaikkiaan ollut ei tullut ilmi. H mukaan asiasta on ohjeistettu tutkijoita, mutta sitä miten asia on hoidettu tutkijan toimesta ei poliisi H:lla ollut tietoa.

Ennalta estävän ryhmän poliiseista D ja F olivat olleet yli 15-vuotiaiden puhuttelussa mukana aiemmin ennen nykyistä tehtävää. Poliisit D ja F olivat olleet

mukana syyttäjävetoisessa puhuttelutilaisuudessa, jossa oli paikalla poliisi D:n mukaan poliisi, syyttäjä, nuori, sosiaalityöntekijä ja perhekodin työntekijä.

Ennalta estävän ryhmän poliisien D, E ja F päätehtäviin kuuluvat muun muassa alle 15-vuotiaiden tekemät rikosjutut ja huolta aiheuttavat henkilöt. Ennalta estävän ryhmän poliisien tehtäviin varsinaiset huume puhuttelut eivät suoraan liity, koska poliisit käsittelevät alle 15-vuotiaiden tapauksia. Alle 15-vuotiaat eivät ole rikosoikeudellisesti vastuussa näissä rikoksissa, mutta puhuttelu heille kuitenkin pidetään. Ennalta estävän ryhmän poliisit puhuttelevat alle 15-vuotiaat käyttörikokseen syyllistyneet nuoret samalla tavoin kuin, miten yli 15-vuotiaiden kohdalla toimitaan. Nuoret eivät saa rangaistusta eikä puhutteluja kirjata tilastoon, mutta asia käsitellään samalla tavalla kuin miten toimitaisiin yli 15-vuotiaiden kohdalla. Lukumäärää, mitä ennalta estävälle ryhmälle nuorten huumausaineen käyttörikosasioita tulee. Heillä ei ollut myöskään tietoa minkä verran lukumäärällisesti näihin liittyviä puhutteluja hoidetaan tai sitä, minkä verran yli 15-vuotiaille pidetään puhutteluja.

12.2 Sosiaalipuolen käsittelemät käyttörikokset

Käyttörikoksia tulee sosiaalipuolen tietoon yli 15-vuotiaiden ja alle 15-vuotiaiden nuorten kohdalla. Sosiaalipuolen toimijat osallistuvat näihin yhdessä poliisin kanssa, jos sosiaalipuoli on puhutteluun pyydetty. Sitä minkä verran puhutteluja alueen poliiseilla on ei haastateltavilla tarkalleen ollut tietoa, koska ei tiedetä pyytääkö poliisi sosiaaliviranomaisen aina paikalle huumausaineen käyttörikospuhutteluun.

Nuorten oikeusedustaja K:lla oli ollut yksi poliisin pitämä huume puhuttelu, missä hän oli ollut. Lisäksi hän oli menossa syyttäjävetoiseen puhutteluun mukaan. Nuorten oikeusedustaja L oli ollut mukana yhdessä poliisin pitämässä puhuttelussa ja yhdessä syyttäjävetoisessa puhuttelussa. Haastateltava L:n mukaan syyttäjällä ollut puhuttelu oli hänen kollegansa tapaus ja hän oli ollut kuunteluoppilaana, eikä kyseessä ollut hänen oma nuorensa.

Lastensuojelun työntekijä I:n mukaan juttuja on, mutta hänelläkään ei ollut kokemusta kuin yhdestä poliisin pitämästä puhuttelusta. Lastensuojelussa Kouvolassa sosiaalityöntekijä I:n mukaan tilanne on sellainen, että välillä lastensuojeluun Kouvolaan tulee viikossa paljonkin tapauksia ja välillä on hiljaisempia viikkoja tapausten suhteen. Näistäkään tapauksista ei aina ilmoiteta poliisille, joten ne eivät päädy poliisin suorittamaan huume puhutteluun. Sosiaalityöntekijä I:n mukaan puhuttelukutsuja ei ohjautu heille lastensuojeluun enää juurikaan, koska Nuorten Matala hoitaa tapaukset. Nuorten Matala hoitaa pääasiassa kuulemiset ja muut nuorten asiat, joihin ensikertalaisten huume puhuttelut kuuluvat.

Nuorten Matalassa Kotkassa nuorten rikosasioita on. Huume puhutteluita huumeaineiden käyttörikosasioissa ei Kotkan alueella ole sosiaaliohjaaja J:lle haastattelun mukaan, tullut kuin yksi juttu, johon oli syyllistynyt alle 15-vuotias nuori. Sosiaaliohjaaja J:n tietoon oli tullut myös kaksi yli 15-vuotiaan huumeaineiden käyttörikosjuttua, jotka ovat päätyneet oikeuden istuntoon. Tähän tapaukseen liittyen sosiaaliohjaaja ei ollut vielä käsitellyt asiaa, mutta tieto asiasta tuli siinä vaiheessa, kun asiasta tehtiin lastensuojeluilmoitus poliisin kautta. Sosiaaliohjaaja J:n mukaan tässä hänelle tietoon tullessa asiassa ei suoritettu huume puhuttelua, koska jutussa oli ollut mukana myös huumeiden myyntiä.

Sosiaaliohjaaja J:n mukaan hänellä ei ollut tietoa siitä, että myös syyttäjä voi pitää puhuttelun, eikä hänellä ole ollut syyttäjä vetoisia puhutteluja. Selvitettyään asiaa selvisi, että aiemmin kun hänen esimiehensä hoiti tätä rikosprosessia, heidän alueellaan näitä puhutteluita on ollut syyttäjävetoisena.

Kouvolan Nuorten Matalan tilanteesta ei saatu tietoa, millainen tilanne heillä on ja pidetäänkö Kouvolan alueella minkä verran poliisin puhutteluita, joissa sosiaalipuolen edustajat ovat paikalla.

Haastatteluissa tuli tutkimusaiheen ulkopuolelta ilmi myös se, että nuorempiaikin päihteiden käyttäjiä ohjautuu muun muassa Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiriin (Eksote) alueella palveluiden piiriin. Näitä tapauksia ei kuitenkaan

ole paljon, eikä näissä varsinaisia huume puhutteluja suoriteta poliisin toimesta, mutta tapaukset kuuluvat Lappeenrannan ja Imatran puolella toimiville nuorten oikeusedustajille. Nuorin oikeusedustaja K:lle tullut tapaus on ollut 10-vuotias, ja haastateltava L:llä on nyt asiakas, joka on 13-vuotias.

Haastateltavien mukaan kaikista, alle 18-vuotiaiden huumausaineen käyttörikkostapauksista ei ilmoiteta poliisille. Tapauksia hoidetaan tällöin sosiaalipuolella omana prosessina eteenpäin ja pyritään auttamaan nuorta sitä kautta. Tällöin asiassa ei suoriteta myöskään poliisin pitämää huume puhuttelua, koska asiasta ei ole ilmoitettu poliisille.

12.3 Viranomaisten tiedonkulku käyttörikosasiassa

Se mitä kautta huumausaineen käyttörikosjutut tulevat poliisille voidaan rajata muutama vaihtoehtoon Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella. Haastateltujen poliisien mukaan juttuja tulee tutkittaessa jotain toista rikosta, nuorten vanhemmilta tulevien ilmoitusten kautta ja sijoitusnuorten sijoitusyksiköistä. Ennalta estävän ryhmän poliisi F:n mukaan hänelle tietoa oli tullut partion kirjaamana, joltain sidosryhmältä esimerkiksi oppilaitokselta, lastensuojeluyksiköstä ja muilta vastaavilta tahoilta. Harvemmin tietoa poliisille tulee huumausaineen käyttörikostapauksissa suoraan niin sanotusti kotona asuvien nuorten vanhemmilta, mutta sitäkin tietoa tulee, myös poliisi F:n mukaan. Poliisi F toi myös ilmi, että huhupuheitakin poliisit kuulevat, mutta niiden todenperäisyys on vaikea todentaa, ja asia ei yleensä johda toimenpiteisiin.

Sosiaalipuolelle huumausaineen käyttörikos tapauksia tulee eri tahoilta alueella, mutta suurimmaksi osaksi tieto tulee poliisilta, oli sosiaaliviranomainen millä tahansa poliisiaseman alueella Kaakkois-Suomessa. On myös tapauksia, jossa tieto tulee muuta kautta, ja nuorten oikeusedustajien K:n ja L:n mukaan, tietoa saattaa tulla esimerkiksi koulusta tai nuorten vanhemmilta.

12.4 Asiasta ilmoittaminen

Kun poliisiin tietoon tulee alle 18-vuotias nuori, joka on käyttänyt huumausaineita, poliisiin täytyy tehdä aina ilmoitus sosiaaliviranomaisille. Haastateltavien

poliisien mukaan ilmoitus tehdään ja ilmoituskanavat ovat puhelin ja/tai sähköposti. Riippumatta siitä, mikä ilmoituskanava on, tieto saadaan sosiaalipuolen tietoon kellonajasta riippumatta.

Muun muassa poliisi F:n mukaan ilmoitus tehdään, mutta tekeekö poliisi ilmoituksen aina heti vai tutkintavaiheessa, on eroja. Se tehdäänkö ilmoitus sähköisesti vai soittamalla, riippuu minkä aseman alueella ollaan ja millainen käytäntö tällä asemalla on.

Haastateltujen sosiaalipuolen toimijoiden mukaan poliisi ilmoittaa nuoren käyttökoksesta tai muusta rikosasiasta sosiaalipuolelle sovitulla tavalla. Oikeusedustaja K:n mukaan lastensuojeluilmoitusta ei välttämättä tehdä kuitenkaan kaikissa tapauksissa. Tällainen käsitys haastateltava K:lla oli asiasta, koska hänen toimimallaan alueella Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus (Eksote) puolella ilmoituksia nuorten asioista alkoi tulla enemmän poliisilta sosiaalipuolelle tutkimukseni alettua. K:n mukaan ilmoittelu ei ole ollut aktiivista ja tässä asiassa olisi varmasti kehittämistä, mutta ongelmaksi tätä asiaa ei koettu millään alueella. L:n mukaan ilmoituksia tulee, mutta sitä jääkö asioita ilmoittamatta ei ole tiedossa. Myös sosiaaliohjaaja J:n mukaan ilmoituksia nuorten huumausaineiden käyttökokseissa tulee poliisilta, mutta on myös tilanteita, milloin yhteyttä ei ole otettu poliisin suunnasta.

12.1 Sosiaalipuolen yhteistyötahot alueella

Haastatellut sosiaalialan ammattilaiset toimivat Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus (Eksote), ja Kymenlaakson sosiaali- ja terveystieteiden keskus (Kymsote) palveluksessa. Kymenlaakson sosiaali- ja terveystieteiden keskus (Kymsote) alueella toimii lastensuojelu, Nuorten Matala työntekijöineen Kouvolan ja Kotkan alueella. Etelä-Karjalan puolella asioita hoitavat lastensuojelu, oikeusedustajat ja Imatran ja Lappeenrannan alueen sosiaaliohjaaja, jonka fyysinen toimipaikka on Lappeenrannan poliisiasema. Imatran ja Lappeenrannan poliisiasemalla oleva sosiaaliohjaaja on paikalla tiettyinä arkipäivinä Lappeenrannassa poliisiasemalla ja osallistuu ri-

kosjuttujen hoitoon tarvittaessa myös Imatralla. Kouvolan ja Kotkan poliisiase-milla ei omaa sosiaalityöntekijää tai sosiaaliohjaajaa ole, mutta sosiaalityönte-kijä saadaan paikalle tarvittaessa.

Kouvolassa ja Kotkassa toimiva Nuorten Matala toimii lastensuojelun osana, ja tänne ohjautuvat muun muassa poliisitutkijoiden yhteydenotot nuorten huu-mausaineen käyttörikosjutuissa. Nuorten Matalaan, tulee asiakkaita myös muuta kautta. Nuorten Matala Kotkan ja Kouvolan alueella on niin sanottu hoito- ja tukipaikka nuorelle. Paikassa käsitellään myös muita nuoriin liittyviä asioita laidasta laitaan, koska Nuorten Matalassa työskentelee sosiaaliohjaa-jia, psykiatrisia sairaanhoitajia, psykologi, toimintaterapeutti ja lääkäri.

Kouvolassa Nuorten Matalan lisäksi nuorten asioita hoitaa myös lastensuo-jelu, jonne kaikki lastensuojeluilmoitukset ohjautuvat. Huume puhuttelut hoide-taan pääosin Kotkan ja Kouvolan alueella niin, että paikalla on Nuorten Mata-lan työntekijä. Mikäli Nuorten Matalan työntekijä ei pääse paikalle sosiaalivi-ranomaisen saadaan paikalle lastensuojelusta tai sosiaali- ja kriisipäivystyk-sestä virka-ajan ulkopuolella. Virka-apujen osalta on sovittu, että ne ohjautu-vat Nuorten Matalan hoidettavaksi.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimintakeskus (Eksoten) alueella nuorten huumausai-neen käyttörikoksia yli 15-vuotiaiden tapauksissa hoitavat vastavuoroisesti nuorten oikeusedustajat ja laitoksilla oleva sosiaaliohjaaja. Oikeusedustaja L:n mukaan Lappeenrannan ja Imatran alueen alle 15-vuotiaiden jutut esimerkiksi väkivalta jutut koulussa, ovat osana alueella olevaa Vintiötoimintaa. Näitä ta-pauksia hoidetaan muun muassa ennalta estävät ryhmän poliisien kanssa, joi-den tehtäviin kuuluu alle 15-vuotiaiden nuorten jutut.

Yli 15-vuotiaiden kohdalla asioita hoitavat nuorten oikeusedustajat siihen asti, kun nuori täyttää 18-vuotta. Oikeusedustajat voivat olla nuoren apuna esimer-kiksi oikeudessa tämän jälkeenkin, vaikka nuori on täyttänyt 18-vuotta oikeus-edustaja L:n mukaan, koska asia mitä käsitellään, on saattanut tulla ilmi, sil-loin kun hän on alle 18-vuotias.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote) puolella Imatralla ja Lappeenrannassa ei ole samanlaista toimintaa kuin Kotkan Nuorten Matalan toiminta, mutta mahdollisuuksien mukaan sellainen on suunnitteilla tulevaisuudessa tai se, että toimintaa saataisiin mukaan psykiatrinen sairaanhoitaja oikeusedustaja L:n mukaan. Tämä on kuitenkin vielä suunnitteluvaiheessa eikä välttämättä toteudu. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote) alueella on myös haastateltava K:n mukaan ehkäisevä päihdetyö, joka käsittelee tapaukset, joissa on kyse muista päihteistä kuin huumeaineista.

12.2 Poliisin ja sosiaaliviranomaisten yhteistyö

Haastateltavien mukaan yhteistyö poliisin kanssa ja kuulusteluissa paikalla olo koettiin kaikkien haastateltavien mukaan mielenkiintoiseksi. Haastattelussa tuli myös ilmi, että toivottiin sitä, että sosiaaliviranomaiset voisivat olla puhutte- luissa ja muissa nuorten rikosasioissa mukana, ja heihin otettaisiin aina yhteyttä.

Vaikeutena yhteistyössä poliisin ja sosiaaliviranomaisten välillä koettiin se, että kun sosiaaliviranomainen on asian käsitellyt, niin poliisissa asia voi olla tulossa vasta vireille. Nuorten oikeusedustaja L:n mukaan eri aikainen asioiden käsittely koetaan hankalana, koska väliintulo asiassa pitäisi hoitaa heti, että asiasta olisi hyötyä nuorelle. Haastattelussa mukana olleiden poliisien mukaan tämä on valitettava asia, että jutut saattavat tulla viiveellä tutkivalle poliisille, ja tutkinta alkaa vasta sitten.

Haastatteluista selvisi, että juttu tulee esikäsittelyryhmän kautta ryhmänjohtajalle, ja siitä se jaetaan tutkijalle, jolloin viivettä jutun käsittelyssä syntyy. Myös tämän jälkeen on viivettä siinä, kenelle juttu on jaettu, miten hän asian hoitaa ja missä aikataulussa. Ajallisesti nuorten huumeaineiden käyttörikosjuttujen ja muiden nuorten juttujen käsittelyaikaan ei oltu tyytyväisiä poliisin ja sosiaaliviranomaisten puolella. Molempien viranomaisten taholla asia käsitellään niin nopeasti kuin työtehtäviltä ehditään, mutta parantamista käsittelyajoissa haastateltavien mukaan oli poliisin puolella.

Yhteistyö poliisin ja sosiaaliviranomaisten kesken koettiin kuitenkin hyvänä puutoksista huolimatta kaikkien poliisiasemien alueilla, oli sitten kyse sosiaaliviranomaisesta tai poliisista. Kaikki haastateltavat alueella olivat yhteistyöhön pääosin tyytyväisiä.

Myös tiedonvaihtoa poliisin ja sosiaaliviranomaisen kesken pidettiin hyvänä. Tarvittavaa tietoa voidaan vaihtaa ja saadaan alueen toimijoiden välillä ilman haasteita ja ongelmia.

Se miten paljon sosiaaliviranomaisten kanssa ollaan tekemissä ja kuinka tuttuja eri työntekijät ovat, oli eroja. Ennalta estävän ryhmän poliisit D, E, F Kouvolasta ja Kotkasta pitivät hyvänä sitä, että oli helpompi toimia sosiaaliviranomaisten kanssa, kun he olivat tuttuja kasvoja. Monialatutkinnan osalta sosiaaliviranomaisia ei tunnettu niin hyvin Kouvolan, Kotkan ja Lappeenrannan alueella. Tähän osaltaan vaikutti se, että yhteistyö ei ole niin tiivistä kuin ennalta estävässä ryhmässä.

Yhteistyön tiivistämistä toivottiin poliisin ja sosiaaliviranomaisten puolelta riippumatta siitä minkä poliisiaseman alueella työskenneltiin. Lappeenrannassa ja Imatralla koettiin myös hyvänä se, että poliisiasemalla oli oma sosiaaliohjaaja. Muilla alueen poliisiasemilla Kouvolassa ja Kotkassa ei sosiaaliohjaaja ole samalla tavalla paikalla poliisiasemalla, joten kokemusta siitä ei poliiseilla ollut.

Yhteistyötä tiivistämällä ja sitä, että asia hoidettaisiin niin sanotusti yhden kosketuksen periaatteella, toivottiin. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että tällainen käytäntö olisi hyvä, jos se olisi mahdollista.

Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän (Kymsote) puolella olevassa Nuorten Matalassa tapaukset pyritään hoitamaan niin, että paikalla ovat heti ne tahot, kenen tarvitsee paikalla olla haastateltava J:n mukaan. Oli sitten kyse poliisin ilmoittamasta asiasta, tai muuta kautta sosiaalipuolelle tulleesta asiasta.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelu (Eksote) puolella asia käsitellään myös heti ja tarvittaessa asian käsittelyyn saadaan heti paikalle nuori, vanhemmat ja

muut toimijat. Töitä tehdään oikeusedustaja K:n mukaan yhdessä muun muassa vanhempien, päihdesairaanhoidajan tai sosiaalipuolen toimijan kanssa. Oikeusedustajat K ja L toivat myös ilmi sen, että kun poliisi ottaa asiassa yhteyttä on asiasta saattanut kulua aikaa jonkin verran, ja heidän puolellaan nuoren asia on saatettu käsitellä jo kokonaan. Asia on jäänyt sosiaalipuolen käsittelyn jälkeen niin sanotusti odottamaan poliisin yhteydenottoa asiassa, koska nuorten asioissa väliintuloa olisi hyvä tehdä mahdollisimman nopeasti tapahtuman jälkeen, jotta siitä olisi hyötyä.

Sosiaaliviranomaisten puolella nuorten asioita hoitavat tietyt tahot ja henkilöt, ja sitä toivottiin myös poliisissa yhtä poliisi B:tä lukuun ottamatta. Riippumatta siitä millä Kaakkois-Suomen poliisiasemalla poliisit työskentelivät, koettiin että olisi hyvä, jos nuorten huumausaineen käyttörikosasioita hoitaisivat siihen nimetyt rikostutkijat tai ennalta estävän ryhmän poliisit. Tutkijat tulisivat tutuiksi ja tehtäviin valikoituisi tutkijoita, jotka ovat motivoituneita ja kiinnostuneita tekemään työtä nuorten asioissa.

12.3 Puhutteluiden kirjaaminen

Poliisin puolella oli kirjavaa käytäntöä puhutteluiden lukumäärän kirjaamisessa ja siitä, minne puhuttelut kirjataan. Osalle poliiseista ketä haastattelin alueella, oli selvää, että puhuttelut kirjataan tilastoon, joka on poliisin operatiivisessa neukkarissa. Kirjaamiskäytäntöön vaikutti haastateltujen poliisien mukaan se, että puhutteluita ei ollut pidetty ja sähköposti asiasta oli mennyt ohi, joten tilastoon ei ollut tullut kirjattavaa.

Tutkijoiden käytännöt nuorten käyttörikosasioiden osalta poliisiasemilla olivat erilaisia. Erilaisuutta oli muun muassa sen osalta, pidetäänkö asiassa puhuttelu, syötetäänkö puhuttelu tilastoon ja kuka syöttää tiedot tilastoon. Esimerkiksi poliisi A oli kirjannut puhuttelut tilastoon ja poliisi H tiesi, että näin toimitaan. Haastateltava A:n mukaan Kouvolassa kirjaajana on ollut tutkinnanjohtaja tai puhuttelun pitävä tutkija. Poliiseilla B ja C ei ollut tietoa tilastosta, minne puhuttelut kirjataan ennen kuin olivat perehtyneet ohjeeseen, ja kun informoin heitä asiasta ennen haastattelua. Puhuttelutilastoon ei ollut tullut kir-

jattavaa, koska Kotkan poliisi B:n ja C:n mukaan puhutteluja ei ole pidetty ilmoituksessa olevan toisen rikosjutun takia. Imatran ja Lappeenrannan poliiseilla G ja H oli tieto siitä, että tiedot kerätään Sinetin operatiivisessa neukkarissa olevaan tilastoon. Poliisi H:n mukaan tutkijoita on ohjeistettu, miten tieto syötetään, mutta sitä syötetäänkö tiedot tilastoon ei hänellä ollut varmuutta.

Sosiaalipuolella virallisia tilastoja ei pidetä huumausainerikosten tai huumausaineen käyttörikosten lukumääristä ja tarkkoja lukumääriä ei ollut tiedossa. Haastatteluista tuli ilmi, että raakatilastoa näihin liittyvistä rikosasioista on, ja nuorten rikostapauksia seurataan haastateltavien K:n, L:n ja J:n mukaan. Kaakkois-Suomessa huumausainerikokset ovat kasvaneet vuodesta 2018 suuresti. Vuonna 2018 poliisille ilmoitettuja huumausainerikoksia oli 1036 kappaletta ja suunta on ollut nouseva. Vuonna 2020 huumausainerikoksia on ollut jo 1849 kappaletta ja muutos on vuosien 2018–2020 välillä 51,66 %.

Kaakkois-Suomi	2018	2019	2020	Muutos %
	1036 kpl	1219 kpl	1849 kpl	51,68 %

Kuva 5 Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen huumausainerikoksen vuosina 2018–2020 (Poliisi 2021.)

13 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksen edetessä haastatteluista selvisi, ettei poliisin pitämään Poliisihallituksen ohjeistamaan operatiiviseen neukkarin ole kirjattu kaikkia puhutteluita, joita Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella on pidetty. Myös muun Suomen tilastot voivat tältä osin olla epäluotettavia, koska jo pienen Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella kirjaamiskäytännöt olivat kirjavia. Näin ollen tämä olla mahdollista myös muiden poliisilaitosten alueella. Tilastot kuitenkin tukevat sitä, että puhutteluja on pidetty, vaikka kaikkia puhutteluita ei tilastoon olisikaan kirjattu.

Tutkimani asian haastatteluiden pohjalta kävi ilmi, että työtävät nuorten ensikertalaisten huume puhutteluiden osalta ovat erilaisia Kaakkois-Suomen alueella toimivien poliisien mukaan. Osalle laitoksen poliiseista oli selvää, miksi ja milloin puhuttelu hoidetaan, miten se tehdään ja ketä pitää olla paikalla puhuttelussa. Osalle käytännöt olivat vieraampia, koska puhutteluja ei ollut pidetty

esimerkiksi Kotkan poliisiasemalla ilmoituksessa olleen toisen rikoksen takia. Käytännöt Kotkan ja Kouvolan poliisiasemien välillä vaihtelivat, ja Lappeenrannan ja Imatran poliisiasemien osalta ei haastattelussa selvinnyt tarkalleen, miten eri tilanteissa toimitaan. Haastattelut eivät tuoneet tietoa siitä, mitä Lappeenrannassa ja Imatralla tehdään, jos ilmoituksessa on toinenkin rikos, johon nuori on epäilty. Suoritetaanko silloin puhuttelu huumausaineen käyttörikoksen osalta vai hoidetaanko asia esitutkinnassa loppuun asti.

Kouvolassa tehdään pääosin puhuttelu nuoren ensikertalaisen huumausaineen käyttörikosasiassa, riippumatta siitä onko ilmoituksessa jokin toinen rikos. Nuori kuullaan epäiltynä ilmoituksessa olevaan toiseen asiaan ja käyttörikoksen osalta asia hoidetaan puhuttelulla, jolloin huumausaineen käyttörikos päättyy ja toisen rikoksen osalla esitutkinta tehdään loppuun asti.

Sosiaalipuolen toimijoiden haastatteluissa kävi ilmi se, että puhutteluja ei ole tehty Lappeenrannan, Imatran ja Kotkan alueella lukumäärällisesti montaa. Sosiaalipuolen toimijat olivat olleet mukana vain muutamissa puhutteluissa Kotkan, Imatran ja Lappeenrannan poliisiasemien alueella ja tämän perusteella voidaan päätellä, että puhutteluja ei ole tehty montaa.

Valitettavasti en saanut haastatteluun tai tietoa Kouvolan Nuorten Matalan tilanteesta, mutta oman tutkintakäsitykseni mukaan näitä tapauksia heillä on, ja he ovat mukana puhutteluissa. Kouvolan alueelle käyttörikos tapauksia tutkijoille tulee ja suurena ryhmänä ovat sijoitetut nuoret. Asiassa suoritetaan ensikertalaisten kohdalla puhuttelu, jossa paikalla on virka-avulla Kouvolan Nuorten Matalan työntekijä tai nuoren oma sosiaalityöntekijä nuoren kotipaikkakunnalta. Kouvolassa puhutetaan myös muitakin nuoria, jotka ovat syyllistyneet huumausaineen käyttörikokseen ensimmäistä kertaa ja asuvat Kouvolassa. Tällöin paikalla on Nuorten Matalan työntekijä poliisin lisäksi, mutta näitä tapauksia ei poliisille tule usein.

Työn tekemisen haasteeksi koitui aika ja se, että koronaviruksen takia haastattelut piti suunnitella toisin, kun olin alun perin suunnitellut. Haasteita oli löytää tutkijoita eri asemilta, jotka tekevät töitä nuorten huumejuttujen parissa ja hoitavat puhutteluja ensikertalaisille, koska selvisi ettei puhutteluja ollut pidetty

juurikaan. Työn edetessä huomasin, että olisin voinut haastatella laajemmin myös sosiaaliviranomaisia ja ottaa haastatteluun mukaan myös Imatran ja Lappeenrannan laitoksen alueella toimiva sosiaaliohjaaja ja Kouvolan Nuorten Matalan työntekijän. Kotkan Nuorten Matalan työntekijän sain haastatteluun ja tältä osin sain tietoa Nuorten Matalan toiminnasta, joka toimii Kouvolassa ja Kotkassa samalla tavoin. Alueellisia käytäntöeroja on, mutta toimintatavat nuorten asioissa ovat samanlaiset. Tilastoja tai lukumääriä tutkimaani asiaan liittyen en tietenkään voinut saada ja sitä tietoa, minkä verran puhutteluja Kouvolan pään toimijoilla on ollut, tai miten heidän kohdallaan poliisin kanssa yhteistyö on toiminut. Tämän osalta Kouvolan Matalan työntekijän haastattelu olisi ollut hyvä, mutta työhaasteista riippuen olin liikkeellä liian myöhään, enkä saanut tietoa tarpeeksi ajoissa, jotta ehtisin asian käsitellä työssäni.

Niillä poliiseilla ketä sain haastateltavaksi, oli tieto haastattelua sovittaessa mitä poliisihallitus oli ohjeistanut puhutteluasiaan liittyen. Varsinaista saplunaa siitä, mitä puhuttelu pitää sisällään ei ollut kaikilla asemilla käytössä, tai tieto siitä puuttui mistä tuon poliisin ja syyttäjän tekemän ohjeen saa.

Syyt miksi puhutteluita ei hoidettu olivat ymmärrettäviä. Itse tutkintaa ja puhutteluja tehneenä töiden priorisointi, kiire ja työn määrä osaltaan vaikuttavat siihen, missä ajassa jutut hoidetaan ja miten. Nuorten jutut ovat prioriteetissa korkealla ja laki määrittelee missä ajassa jutut pitäisi hoitaa. Huumausainerikokset ovat lisääntyneet nuorten ja aikuisten kohdalla, ja tästä syystä huumeisiin ja muihin rikosasioihin liittyviä juttuja on enemmän tutkittavana. Tämä aiheuttaa sen, että viive myös nuorten tekemien huume- ja muiden juttujen hoitamisessa on suurempi. Kuten yksi haastateltava sosiaalipuolelta sanoi, ”poliisilla asiassa voi mennä useita kuukausia, ja juttu saattaa seisoa vuodenkin poliisissa” on valitettavaa.

Erot asemien tutkijoiden välillä johtuvat varmasti esimerkiksi juttumääristä ja siitä, että sijaisia tai tukijoita ei ole. Alle 18-vuotiaiden huumausaineen käyttörikosjutussa saatetaan tehdä esitutkinta, jossa rikos tutkitaan pöytäkirjalle asti esimerkiksi ajan säästämiseksi, varsinkin jos jutussa on jokin muukin rikos, kuten haastatteluissakin kävi ilmi. Tämä ei ole väärin ja näin voi tehdä, mutta

nuori ei tällöin saa sitä mahdollisuutta huomautukseen ensimmäisestä käyttörikosasiasta, ja asia ei ole välttämättä tasapuolinen kaikille.

Myös sosiaaliviranomaiset alueella olivat huomanneet tämän, että poliisilla asian käsittely voi kestää ja, että asioiden käsittelyssä saattaa olla viivettä jonkin verran. Sosiaaliviranomainen oli saattanut käsitellä nuoren huumausaineen käyttöön liittyvän asian, mutta poliisissa asian käsittely on vielä kesken, kuten aiemmin kävi ilmi. Sosiaaliviranomaisten mukaan väliin tulo asiassa ei onnistu, jos jutut syystä tai toisesta seisovat poliisilla. Myös se, että käsittelyajoissa on paljon viivettä eri organisaatioiden välillä vaikeuttaa asiaa, vaikka ymmärrettiin, miksi viivästyksiä syntyy.

Se, että poliisilla on ollut vasta muutaman vuoden mahdollisuus hoitaa puhutteluita alle 18-vuotiaiden huumausaineen käyttörikosasioissa, on varmasti vaikuttanut tähän asiaan. Vaikka ohjeet ovat olleet saatavilla parin vuoden ajan, asiasta ei ole välttämättä ollut selkeää tietoa kaikilla alueen poliisiasemien poliiseilla. Osalla laitoksista työntekijöiden vaihtuvuus on ollut suurta ja uudet työntekijät ja esimiehet eivät välttämättä ole tienneet asiasta, eikä asiaa ole osattu ohjeistaa, miten huumausaineen käyttörikospuhuttelu olisi hoidettava. Kuten poliisi C toi ilmi haastattelussaan, että ohje asiasta on tullut, mutta niin sanotusti koulutus tai informaatio asiassa on ollut vähäistä. Tämä tukee hyvin ilmi tullutta asiaa.

Kouvolassa puhuttelut on hoidettu oman käsitykseni mukaan melko nopeasti sen jälkeen, kun juttu on tullut aktiivitutkintaan ja on osoitettu jollekin tutkijalle. Tapahtuma-ajan ja tutkinnan aloitusajan välillä on viivettä, mutta nuorten huumausaineen käyttörikosjutut eivät ole seisseet Kouvolassa enää tutkijan pöydällä kauaa. Varmasti näin on pääosin muillakin laitoksilla, vaikka puhutteluita ei olisi pidetty nuorten jutut on pyritty hoitamaan nopeasti. Nuorten rikosjuttu pyritään hoitamaan tutkijoiden toimesta niin nopeasti kuin pystytään, mutta välillä siihen ei ole mahdollisuutta. Kuten eräs haastateltava poliisissa sanoi, nämäkin jutut saattavat jäädä muiden juttujen jalkoihin, kun on tullut vielä akuutimpi juttu tutkittavaksi.

Vaikka Kaakkois-Suomen poliisilaitos on pienellä alueella, toimintatavat ovat erilaisia eri poliisiasemilla haastatteluiden mukaan. Ohjeet kaikille ovat samat, mutta toimintatavoissa miten ohjeita tulkitaan, on eroja. Tilastoihin puhutteluiden osalta ei voi luottaa kuten alussa kävi ilmi, koska kaikkia puhutteluita ei ole välttämättä kirjattu tilastoon. Jos pidetystä puhuttelusta ei ole tilastoa täytetty voi syynä olla tietämättömyys, tai se että puhuttelu on unohdettu syöttää tilastoon.

Toimintatavat sosiaaliviranomaisten kesken ovat Etelä-Karjan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote) ja Kymenlaakson sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän (Kymsote) alueella erilaisia, vaikka työ nuorten parissa onkin samantyyppistä, ja viranomaiset toimivat samojen asioiden parissa molemmilla alueilla. Alueet kuuluvat eri kuntien alueelle, ja kunnissa voi olla eri käytäntöjä hoitaa asioita.

Se, että poliisilaitoksilla ei ole erikseen nimettyjä tutkijoita, jotka näitä puhutteluita tai nuorten asioita yli 15-vuotiaiden osalta hoitavat, ei ole haastateltavien mukaan ongelma. Ennalta estävä ryhmä hoitaa alle 15-vuotiaiden nuorten juttuja ja sitä pidettiin hyvänä. Oli myös puhetta siitä, olisiko parempi myös yli 15-vuotiaiden nuorten kohdalla, että näiden juttujen hoitoon olisi erikseen nimetyt tutkijat. Näin näihin ohjautuisi tutkijoita, jotka ovat motivoituneita ja halukkaita perehtymään nuorten asioihin ja huume puhutteluihin. Nyt esimiesten mukaan juttuja pyritään ohjaamaan niille tutkijoille, jotka nuorten rikosasioita ovat hoitaneet. Kuitenkaan kaikilla asemilla tällaista mahdollisuutta ei välttämättä ole ollut, koska tutkijoita on ollut vähän ja tutkijoiden vaihtuvuus on ollut suurta.

Yhden kosketuksen periaate alussa olisi hyvä sosiaaliviranomaisten ja poliisin puolelta, jos sellaiseen olisi mahdollisuus päästä. Kun huumeasainan käyttörikosasia, tai jokin muu nuoren asia tulee poliisin tai sosiaaliviranomaisen tietoon, asian käsittelyssä olisivat heti ne tahot, jotka sinne tarvitaan. Paikalla olisi tarvittaessa poliisi, sosiaaliviranomainen, huoltajat ja muut toimijat, mikäli tarvetta olisi. Jokainen viranomainen voisi tämän alkutilanteen jälkeen jatkaa toimintaa omalla ammattialallaan tarvittavien toimien parissa.

Käytäntönä on nyt se, että sosiaaliviranomainen on voinut käsitellä asian jo ennen poliisin puhuttelua huoltajien ja nuoren kanssa. Poliisi pitää puhuttelun tämän jälkeen omana toimintanaan ja paikalla on tällöin taas nuori, poliisi ja sosiaalityöntekijä ja vanhemmat, jos he ovat halunneet paikalle tulla.

Olisiko mahdollista tehdä toisin ja käsitellä asiaa kerralla asianosaisten läsnä ollessa, jolloin erillinen sosiaalipuolen ja poliisin käsittely voisi jäädä pois. Tilanne olisi nuorelle mieluisampi, kun nuoren ei tarvitsisi käydä samaa asiaa montaa kertaa läpi samojen viranomaisten kanssa, ja tulos olisi ehkä parempi. Tässä pitäisi kuitenkin tehdä harkintaa siitä, onko nuorelle parempi, että asiaa käsitellään ensin esimerkiksi sosiaalipuolella ja sitten poliisissa vai toisinpäin.

Sosiaaliviranomaisten työstä jäi kuva, että heidän kohdallaan oli pääosin selkeämpää kuka hoitaa mitäkin, ja miten asiat tulee hoitaa. Johtuuko asia selkeämmistä toimintaohjeista vai selkeämmästä lain tulkinnasta on vaikea sanoa. Sosiaaliviranomaisillakin oli omat haasteensa esimerkiksi siinä, miten Kouvolan alueelle tulevat lastensuojeluilmoitukset saataisiin heti niitä käsittelevien sosiaaliviranomaisten tietoon, koska kaikilla ei välttämättä ollut oikeutta käsitellä näitä ilmoituksia Nuorten Matalassa. Myös tätä samaa ongelmaa on Etelä-Karjan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote) puolella, koska nuorten oikeusedustajilla ei ole käydä katsomassa lastensuojeluilmoituksiin tai lukea niitä ilman pyyntöä, koska oikeusedustajat kuuluvat sosiaalihuoltolain alaisiin palveluihin.

Poliisilla on myös ohjeita puhutteluunkin liittyen, mutta siinä mitä kautta ne päätyvät asiaa hoitaville poliiseille on erilaisia tapoja. Ohjeet saattavat tulla sähköpostilla tai olla poliisin käyttämässä Sinetti järjestelmässä, ja siltikin ne saattavat jäädä huomaamatta.

Kokemukseni mukaan ohjeita kyllä tulee, mutta niiden paljouden takia osa saattaa jäädä huomaamatta ja silloin tieto ei välttämättä välity oikeille henkilöille. Voi myös olla, että jonkin poissaolon aikana asiat ovat muuttuneet, niin kuin nytkin oli käynyt erään haastateltavan kohdalla ja silloin tieto saattaa jäädä jakamatta eteenpäin.

Yhteistyö poliisin ja sosiaaliviranomaisten kesken toimi ja oli hyvää. Molempien viranomaisten puheista kävi ilmi, että asioiden käsittelyajoissa voisi olla parannettavaa, vaikka yhteistyö toimi hyvin. Ennalta estävän ryhmän toimintaan oltiin todella tyytyväisiä sosiaaliviranomaisten mukaan, mutta myös muualle poliisiin toivottiin nimettyjä henkilöitä, jotka olisivat perehtyneitä nuorten rikosasioihin.

Se, että ennalta estävän ryhmän poliisit olivat tuttuja, koettiin hyväksi ja samalla tuotiin ilmi, että olisi hyvä, jos muutkin nuorten asioita hoitavat poliisit olisivat tutumpia. Yhteistyö ja yhteisten asioiden hoito olisi tällöin joustavampaa molempien viranomaisten kesken.

Kun aloitin työn ja otin ensikertaa yhteyttä haastateltaviin vastaanotto asiaan osallistuneilta oli hyvä. Vaikka haastatteluja ei ollut useita, haastateltavat olivat perehtyneet aiheeseen ennen haastatteluja, ja tietoa käytännöistä oli jaettu eteenpäin. Haastateltava C kertoi, että hänen toimimallaan laitoksella oli pyritty tietoa jakamaan eteenpäin kaikille, ketkä asian parissa mahdollisesti tulisivat toimimaan, ja tämä oli hyvä asia. Sosiaalipuolen haastatteluissa tuli ilmi, että sosiaalipuolella halutaan olla paikalla puhutteluissa ja nuorten asioissa yleensä. Lisäksi oli kiinnostusta siitä, onko puhutteluita pidetty.

Oli mielenkiintoista perehtyä asiaan syvemmin, ja tavata eri alan ammattilaisia ympäri Kaakkois-Suomea MS Teamsin ja puhelimen välityksellä, sekä kasvotusten. Olisi ollut vielä parempi, jos kaikki haastattelut olisi voitu tehdä kasvotusten, mutta näissä olosuhteissa MS Teams ja muut vaihtoehdot olivat olosuhteisiin nähden hyviä. Työn tarkoitus toteutui ja työ tuotti toivottua tulosta heti alusta asti. Asiaan keskityttiin tutkimuksen aikana paremmin, ja toimintatapoja oli poliisin puolella jo muutettukin. On mahdollista, että Kaakkois-Suomen alueella olisi yhtenäinen toimintamalli puhutteluiden ja muidenkin nuorten rikosasioiden hoitoon on mahdollinen. Valitettavasti nuorten huumausaineen käyttörikostapaukset tuskin loppuvat ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä tarvitaan, joten olisi hyvä, jos asioita alueella voitaisiin yhtenäistää.

13.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kuten Järvelin (2020) on tuonut ilmi, tutkimuksen luotettavuus perustuu siihen, että tutkija on rehellinen siitä, mitä hän tekee ja on arvioinut tekemiään päätöksiä ja luotettavuutta koko sen ajan, kun on tutkimusta tehnyt. On tärkeää, että lukija päätyy samaan lopputulokseen lukemansa tekstin perusteella kuin työn tekijä. Tutkimuksen periaatteita on kuvattava selkeästi työssä, ja on hyvä laittaa katkelmia tutkimastaan aineistoista työhön, koska aineistokatkelmat havainnollistavat työtä.

Työ oli luotettavaa ja eettistä haastatteluiden osalta, koska aineistoa on kerätty viranomaisilta, jotka asian parissa työskentelevät tai ovat työskennelleet, ja joiden tehtävien on perustuttava lakiin. Vaikka haastatteluita ei ollut lukumäärällisesti montaa, haastattelut antoivat tietoa nuoriin ja viranomaisyhteistyön liittyvästä tutkimastani asiasta.

Työn luotettavuus ei mielestäni kärsinyt, vaikka päätutkimusaiheen huume puhutteluja ei ole pidetty haastateltujen poliisien mukaan kuin muutama. Luotettavuus ei myöskään aiheen osalta kärsinyt, vaikka haastatteluun oli vaikea saada henkilöitä, jotka puhutteluja asemilla tekevät. Tämä vain osoittaa sen, onko puhutteluja pidetty, ja ellei niin mikä on ollut siihen syynä. Myös sosiaali- puolelta saatiin tietoa tutkimastani asiasta muun muassa siitä, millaista yhteistyö on alueen viranomaisten kesken ollut. Haastattelut osoittivat, että alueen viranomaisten antama informaatio tutkimaani asiaan liittyen on samansuuntaista, riippuen poliisiaseman alueesta, ja näin ollen tiedon täytyy olla luotettavaa.

14 KEHITYSIDEOITA

Haastatteluiden informaation perusteella toivottiin yhteistyön tiivistämistä poliisin ja sosiaaliviranomaisten kesken Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella. Haastateltavien mukaan yhteistyö olisi toimivampaa, jos osapuolet tunsivat toisensa, ketkä nuorten juttuja hoitavat. Alueella voisi olla tiimi tai nimetyt henkilöt nuorten tekemiin huumausaineen käyttörikosjuttuihin ja muihin rikosjuttuihin. Ryhmä voisi olla ennalta estävän poliisin tai monialatukintaan perustettava erillinen ryhmä.

Kaakkois-Suomeen ja muualle Suomeen olisi hyvä saada yhtenäiset toimintatavat Poliisihallituksen puhuttelu ohjeen pohjalta. Kaakkois-Suomessa oleva niin sanottu käsiohje olisi hyvä saada myös muille poliisiasemille tietoon. Tällöin kaikki ensikertalaisten huume puhuttelut hoidettaisiin samalla tavalla, oli sitten kyse Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen tai muun Suomen poliisilaitosten alueista. Eroavuuksia siinä, miten puhutteluita hoidetaan, on varmasti jonkin verran myös muun Suomen alueella, koska niitä on Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella.

Haastatteluiden edetessä huomasin, että välttämättä sitä mitä mikäkin sosiaaliviranomainen tekee, tai mikä kuuluu heidän toimenkuvaansa ei ollut täysin selvä haastateltavilla poliiseilla. Olisi hyvä parantaa yhteistyötä myös Kaakkois-Suomen alueella toimivien sosiaaliviranomaisten kanssa ja tuoda tietoisuutta siitä, mitä he tekevät ja mikä on heidän toimenkuvansa, koska Kaakkois-Suomen alue kuuluu kahden eri kunnan alueisiin. Mikä on Kotkassa ja Kouvolassa toimivan Nuorten Matalan toimenkuva, ja mikä Etelä-Karjan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote) puolella toimintatapa asioissa. Onko alueella muita nuorten asioiden parissa toimivia sosiaaliviranomaisia. Olisi myös hyvä saada tietoon, milloin asian hoitaa lastensuojelu, tai Imatran ja Lappeenrannan laitoksen oma sosiaalityöntekijä. Puhutteluohje olisi hyvä saattaa tietoon myös sosiaaliviranomaisille, jotta heillä olisi tarkka tieto siitä mitä puhuttelutilaisuus pitää sisällään.

Poliisin taas olisi tärkeää saada tieto sosiaaliviranomaiselta siitä, milloin sosiaaliviranomaisen paikalle saanti edellyttää virka-apua esimerkiksi sijoittavasta kunnasta, kun kyseessä on nuoren puhuttelu tai kuulustelu ja milloin ei.

Tämä on eri toimijoiden osalta varmasti haastava toteuttaa, mutta jos se olisi mahdollista näiden tietojen saaminen poliisille olisi hyvä asia. Kaakkois-Suomen alueella on näissäkin toimintatavoissa eroja, joten yhtenäiset toimintaohjeet poliisille olisivat hyvät näidenkin asioiden osalta ainakin laitoksemme alueella.

Kun puhuttelut hoidetaan poliisiasemilla, voisiko puhuttelun hoitaa myös muualla esimerkiksi sosiaaliviranomaisen luona. Yhden kosketuksen periaate toteutuisi ja kaksinkertainen asian läpikäyminen jäisi tarvittaessa pois. Asiaa pitäisi kuitenkin harkita tapaus kohtaisesti edelleen, koska puhuttelua ei voi pitää, jos nuori ei ole yhteistyöhaluinen asian suhteen, ja tällöin huomautusta ei voida antaa.

Koulutus puhuttelu asiaan liittyen olisi hyvä kaikille alueen tutkijoille. Koulutukseen olisi hyvä sisällyttää se, miksi puhutteluja pidetään ja mihin tietoa puhuttelusta kirjataan myös tilastollisesti, kun puhuttelu on suoritettu ja siitä on annettu huomautus. Alueelle tulee uusia toimijoita poliisin ja sosiaaliviranomaisen puolelle ja asioiden läpikäyminen säännöllisin väliajoin olisi hyvä. Näin tieto siitä miten asioissa toimitaan, pysyisin kaikkien mielessä ja asiat hoidettaisiin samalla tavoin. Jos asia jätetään yhden tutkijan tai muun viranomaisen koulutettavaksi asia saattaa jäädä ja tilanne ei korjaannut, ja käytännöt pysyvät sellaisina kuin ne ovat, eivätkä muutu.

Tapauskohtaista harkintaa tarvitaan ja kaikki tapaukset ovat erilaisia. Nuorilla olisi samanlainen mahdollisuus asian hoitoon, oli hän millä paikkakunnalla tahansa, jos käytäntöjä voitaisiin yhtenäistää jotenkin. Ohje ja laki asiasta on, mutta käytännöt miten asioita hoidetaan ovat erilaisia. Asiat Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella hoituvat varmasti ohjeistusta tarkentamalla, koulutuksella ja hyvällä yhteistyöllä eri yhteistyöviranomaisiin.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus. Neljäs uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.eksote.fi/sosiaalipalvelut/lapsiperheet-ja-nuoret/rikkokset-ja-oikeus-edustus/Sivut/default.aspx> [viitattu 26.3.2021].

Hakkarainen, P. Tammi, T. 2018. Huumeiden käytön rangaistavuudesta tulisi luopua. Blogi. Saatavissa: <https://blogi.thl.fi/huumeiden-kayton-rangaistavuudesta-tulisi-luopua/> [viitattu 9.2.2021].

Hietanen, N. 2018. Osaamisen johtamisen kehittäminen Kaakkois-Suomen poliisilaitoksella. Poliisiammattikorkeakoulu. YAMK opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/153518/ON_Hietanen.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 28.11.2020].

Hietaniemi, T. 2015. Huumetalous. Päihdelinkki. WWW-dokumentti. Päivitetty 30.03.2015. Saatavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietois-kut/paihteet-ja-yhteiskunta/huumetalous> [viitattu 18.01.2021].

Hietamies, E. 2020. Kannabismyönteinen ilmapiiri on rantautunut Suomeen - ja se iskee etenkin nuoriin – Tästä on kyse. Apu.19.11.2020. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.apu.fi/artikkelit/auttajat-huolissaan-kannabismyonteinen-ilmapiiri-on-rantautunut-suomeen-ja-se-iskee-etenkin-nuoriin> [viitattu 18.01.2021].

Järvelin, A. 2020. Mediamyynnin asiakaskokemuksen muodostuminen digitaalisten palveluiden avulla. Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu. Myynti, markkinointi, palvelumuotoilu. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/337852/J%c3%a4rvelin_Aki.pdf?sequence=5&isAllowed=y [viitattu 25.2.2021].

Kainulainen, H. 2006. Seuraamuskäytäntö huumeiden käyttäjien rikoksissa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 219. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kainulainen, H. 2009. Huumeidenkäyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 245. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kainulainen, H. 2005. Huumeiden käyttäjärikos. Päihdelinkki. WWW-dokumentti. Päivitetty 11.10.2012. Saatavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietois-kut/paihteet-ja-yhteiskunta/huumeiden-kayttorikos> [viitattu 18.1.2021].

Karjalainen, K. Savolainen, J. Hakkarainen, P. 2016. Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet. Huumeita ja väestökyselyt Suomessa 1992–2014. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Kaukonen, O. & Hakkarainen, P. 2002. Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus.

Laki poliisin hallinnosta (110/1992) 4 §. PDF- dokumentti. Saatavissa: https://syyttajalaitos.fi/documents/11121156/13629702/7-31-17Kayttorikosohje_2019Liite3.pdf/f21f2b38-adea-f457-ec80-1b242eaedd9b/7-31-17Kayttorikosohje_2019Liite3.pdf [viitattu 18.01.2021].

Laki rikoslain muuttamisesta 654/2001.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Penttinen, A. 2021. Nuorten päihdepalvelut. Lastensuojelun työntekijät arvostelevat päihdepalveluja. Kouvolan sanomat. 2 (14) 2–4.

Poliisi. 2021. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://poliisi.fi/kaakkois-suomen-poliisilaitos> [viitattu 25.2.2021].

Poliisihallituksen ohje Pol_2018_49612. 2019. [viitattu 10.11.2020].

Päihdepolitiikka Nyt. 2020. WWW-dokumentti. Päivitetty 28.1.2021. Saatavissa: <https://www.paihdepolitiikka.fi/opas> [viitattu 9.2.2021].

Ravalt, E. 2021.

Reipas, J. 2016. Viranomaisten välinen tietojen vaihto sosiaalihuollon moniammatillisessa yhteistyössä. Pro gradu – tutkielma. Julkisoikeus. Tampere. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99147/GRADU-1464870233.pdf?sequence=1> [viitattu 20.1.2021].

Rikoslaki 50 luku 7 §.

Salasuo, M. 2005. Seppälä, P. 2015. Päihdelinkki. WWW-dokumentti. Päivitetty 6.5.2015. Saatavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietois-kut/paihteet-ja-yhteiskunta/huumeidenkaytto-osana-kulttuuria> [viitattu 18.01.2021].

Saramäki, S. 2020. Kokemuksia puhuttelutilaisuudesta. Nuorten ja poliisin kokemuksia poliisijohtoisesta puhuttelutilaisuudesta Kouvossa. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/334269/ON_Saram%C3%A4ki.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 18.1.2021].

Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksessa. 2018. Yleinen ohje VKS:2018:2 DNRO 7/31/17 14.12.2018. Valtakunnansyyttäjänvirasto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.valtakunnansyyttajanvirasto.fi/material/attachments/valtakunnansyyttajanvirasto/vksvliitetiedotot/vksnyleisetohjeet/Gi2b5YPJ1/7-31-17YleinenOhjeLiitteineen.pdf> [viitattu 18.01.2021].

Sharepoint. Poliisin operatiivinen neukkari (POL-2018-49612).

Siro, J. 2017. Huumausainerikokset. Keuruu: Otava Kirjapaino Oy.

Sisäministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://intermin.fi/ministerio/lailisuusvalvonta> [viitattu 35.2.2021].

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry. 2021. Blogi. Päivitetty 10.2.2021. Saatavissa: https://www.spjl.fi/viestinta/julkaisut/asiiantuntijakirjoitukset/poliisilain_mukainen_toimenpiteesta_luopuminen_ja_sen_siirtaminen_seka_tyoturvallisuuslain_mukainen_tyosta_pidattaytyminen.3183.blog [viitattu 18.1.2021].

Tammi, T. 2016. Huumeet ja laki. Päihdelinkki. WWW-dokumentti. Julkaistu 9.8.2016. Saatavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteet-ja-yhteiskunta/huumeet-ja-laki> [viitattu 18.1.2021].

Tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/> [25.2.2021].

Tietopyyntö. Tietopyyntöratkaisu. Pol-2017-13046. Saatavissa: <https://tietopyynto.fi/tietopyynto/huumeiden-kayttoa-koskevat-tiedot-poliisiasiaain-tietojarjestelmassa/> [viitattu 25.3.2021].

VKS:2018:2 Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksessa. Syyttäjälaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://syyttajalaitos.fi/vks-2018-2-seuraamuksen-maaraaminen-huumausaineen-kayttorikoksesta> [viitattu 3.11.2020].

Yliruokanen, K, G. 2004. Miksi vain puoli totuutta? Huumevalistuksen mahdollisuudet ja huumeisiin liittyvät tiedontarpeet. Helsingin yliopisto. Yhteiskunta-politiikan laitos. Sosiaalityön Pro gradu -tutkielma. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/18147/miksivai.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [viitattu 18.1.2021].

KUALUETTELO

Kuva 1. Huumausaineen käyttörikosasian kulku Kaakkois-Suomen poliisiaseman alueella (Udd-Kangaskolkka 2021-3-01)

Kuva 2. Poliisin huume puhuttelu tilastot Koko Suomen osalta (POL-2018-49612)

Kuva 3. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen puhuttelutilastot (POL-2018-49612)

Kuva 4. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen puhuttelutilastot (POL-2018-49612)

Kuva 5. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen huumausainerikoksen vuosina 2018–2020. Poliisi. 2021. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://poliisi.fi/kaakkois-suomen-poliisilaitos> [viitattu 25.2.2021].

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Kuinka kauan olet työskennellyt poliisina/sosiaaliviranomaisena kyseisessä tehtävässä?
2. Kuinka usein teille on vuoden sisällä tullut tietoon alle 15-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden huumausaineen käyttöön liittyviä tapauksia?
3. Mitä kautta tieto teille yleisimmin tulee näissä alle 18-vuotiaiden huumausaineen käyttörikos tapauksissa?
4. Poliisi voi lain mukaan puhutella alle 18-vuotiaan ensikertalaisen nuoren huumausaineen käyttörikokseen ja antaa hänelle huomautuksen. Tiedätkö mistä asiassa on tarkalleen kyse, kun poliisille on annettu mahdollisuus puhutella nuori huumausaineen käyttörikosasiassa ja antaa rangaistukseksi ensikertalaiselle 15–17-vuotiaalle nuorelle huomautus?
5. Mitä kautta olet tiedon asian puhuttelusta saanut?
6. Tiedätkö, että syyttäjä voi myös puhutella nuoren samalla periaatteella kuin poliisi?
7. Oletko ollut mukana poliisin ja sosiaaliviranomaisen puhutteluissa, jos huumausaineen käyttörikokseen syylistynyt on alle 18 – vuotias, ja jos olet niin monta kertaa, vuoden sisällä näitä puhutuksia on ollut?
8. Millaisia toimia sosiaaliviranomaisena/poliisina teette ensin, kun saatte tiedon alle 18-vuotiaan huumausaineen käytöstä ja tieto on tullut viranomaisille ensimmäisen kerran?
9. Otetaanko tietoon tulleessa huumausaineen käyttörikosjutussa aina yhteyttä sosiaaliviranomaiseen/poliisiin?
10. Käsitelläänkö asia tarpeeksi nopeasti mielestäsi viranomaisissa, oli kyse poliisista tai sosiaaliviranomaisesta?
11. Antaako laki mielestäsi tarpeeksi työkaluja käsitellä asiaa eri viranomaisten kesken?
12. Kun asia tulee sosiaaliviranomaisen tai poliisin tietoon ensimmäistä kertaa, olisiko sinusta yhteistyön tiivistäminen hyvä asia ja olisiko sinusta hyvä, jos asia voitaisiin hoitaa yhden kosketuksen periaatteella, jos se olisi mahdollista ja paikalla olisivat kaikki, huoltajat, poliisi, sosiaaliohjaajat?
13. Millaista poliisin ja sosiaaliviranomaisen yhteistyön on sinusta tällä hetkellä ja mitä siinä on hyvää ja mitä parannettavaa?

14. Onko puhutteluita tehty, kun siihen on ollut perusteet ja miten puhuttelut on hoidettu mielestäsi?
15. Pitäisikö Kaakkois-Suomen alueella olla yksi toimintamalli, miten asioita käsiteltäisiin, kun on kyse nuoren huumausaineen käyttörikoksesta?
16. Olisiko hyvä, että sama henkilö/tiimi hoitaisi asian poliisin puolella ja sosiaaliviranomaisten puolella, jos mahdollista?
17. Pidetäänkö viranomaisessa (poliisi/sosiaaliviranomaiset) kirjaa puhuttelujen lukumäärästä, entä huumausaineen käyttörikokseen syyllistyneistä nuorista?
18. Mihin nämä tiedot kirjataan, jos lukumäärästä pidetään kirjaa tai tiedätkö minkä verran näitä tapauksia vuodessa tulee teidän tietoonne?